

“B. T.”: “bədət-təhrir”, yazandan sonra.
(P. S.)

“Tserkovni”: Bakıda, indiki Vidadi küçəsi.

Köhnə xəyanətlər

səh. 10. “Şirvanski polk”: söhbət, Rusiya imperiyası ordusunun hərbi hissəsi olan 84-cü piyada Şirvan polkundan gedir.

Vətən ayrılığı

səh. 11. “namaza durmamışlarsa da”: qəzetdə belə getmişdir: “namaza durmuşlarsa da”.

İstiqlal bayramı

səh. 16. “kəşkül”: keçmişdə, dərvişlərin özləri ilə gəzdirdikləri qab; ağacdan yaxud balqabaqdan düzəldilirdi.

“təbərzin”: keçmişdə, dərvişlərə məxsus, ağzı aypara şəkilli balta.

Bakı xəbərləri

səh. 18. “Rekord”: Bakıda 1912-ci ildə yaradılmış kinoteatr olmuşdur; Birja meydanında (indiki Sahil bağında) yerləşmişdir.

səh.19. “Tazəşəhər”: indiki Türkmənbaşı şəhəri.

İzhari-təşəkkür

səh. 21. “darülmüəlliminin leyli”: şagirdlərin gecələr də qaldıqları, internat məktəbi.

[Elanlar] Bəhramovun toy məclisində...

səh. 24. “bumajnik”: qəzetdə “pamojnik” getmişdir.

“Aleksandro-Nevski cərgə”: Bakıda, Səbail rayonu ərazisində mövcud olmuş Pasaj bazarının könhə adı.

Bazar ertəsi, 2 iyun 1919-cu il, nömrə 193

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Düşənbə, 3 ramazanül-mübarək sənə 1337. 3 həziran 1919 sənə.

Türk və İslamla müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalənin mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 1 manat 50 qəpik.

Abunə şəraiti: Bakı üçün 1 aylığı 30 rublə, 2 aylığı 35 rublə, 3 aylığı 50 rublə. Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 25 rublə, 2 aylığı 45 rublə, 3 aylığı 60 rublə. Elan fiati: birinci səhifədə sətri 4 rublə, axırncı səhifədə sətri 3 rublə, itən şeylər və yer axtaranlar üçün 2 rublə.

ELAN

1919 həziranın [iyunun] 2-ci günü saat 11-də Azərbaycan Məclisi-Məbusan iclası olacağı elan olunur.

T-143

ELAN

Qobustan otlaqlarında olan yerlərə Şəhrəbanu xanım Qulubəyova və Bikə xanım Hüseynova tərəfindən verilmiş sənədlərin sahiblərini iki həftənin müddətində dəvət edirəm ki, gəlib öz xahişlərini mənə ərz etsinlər.

Məhəmmədyarski küçə, nömrə 56.

Mirəlinağlı Hüseynov

10205

Azərbaycan Məclisi-Məbusan rəisi naminə gələn ərizələr daxilində bir çox imzasız ərizələrə təsadüf olunur ki, böylə imzasız gələn ərizələrə qanun mövcubincə [qanuna əsasən] əncam edilməyib buraxılmalıdır. Buna binaən [buna görə], Azərbaycan Məclisi-Məbusan naminə gəlmiş olan imzasız ərizələr baxılmamış və əncamsız qaldığı kimi, ərizə sahibi də ərizəhalına əncam ediləcəyini bəkləməkdə qalır. Azərbaycan Məclisi-Məbusan rəisi həzrətlərinin əmrlərinə binaən, ərizə gön-

dərən zatlara bununla məlum edilir ki, göndərilən ərizə-halların cümləsi imza edilməlidir, əks təqdirdə ərizə sahibinin hansı səbəbdən dolayı olursa-olsun ərizəsini imza etməmiş olduğu halda göndərilən ərizələr Məclisi-Məbusan tərəfindən sərəncamsız qalır.

Parlaman idarəsi vakili: Vəkilov

Karguzar: [Camal] Paşazadə

T-134

QİSMİ-RƏSMİ [RƏSMİ HİSSƏ]

Babi-Məşixətdən [Şeyxülislamıq İdarəsindən]

Ümum qazılara göndərilən hökmi-mütəhidül-məzmun [vahid məzmunlu hökm] surəti və zimmən [bununla belə], ümum mü-səlman camaatına tövsiyyəi-diniyyə:

Ramazanül-mübarək ayı hülul etdi [gəlib çatdı]. Şənbə günü yövmüşşək, bazar günü haqqi-ramazandan olduğu mühəqqəqdir [qətidir]. Demək, bir ay aləmi-islamın hər nöqtəsində şəhər və qürada [kəndlərdə] gecə və gündüzlər camaat məsacidə [məscidlərə] toplanıb, ruhanilərin məvaizi-diniyyəsinə [dini moi-

zələrini] səmimi ürək və pak imanla dinləyəcəkləri zaman hütlül etdi.

Üləma [ruhani alimlər] və imamlar əsnayı-və'zdə [moizə edərəkən] nə söylərlərsə (dinə müğğayir [zidd] olmamaq şərti ilə) camaat onu qəbul və həm də can-dil ilə qəbul edəcəklərdir. Şimdi üləmaya da böyük və qayət müqəddəs bir vəzifə tərtəttüb edir [boyunlarına düşür], o da avam camaatın əzhani-safiiyyəsini [saf zehinlərini] həqiqi din və şəriət naminə zaman və hala münasib ehkami-diniyyə [dini hökmlər] ilə təzyin etməkdir [bəzəməkdir]. Bu vaxta kimi fəraizi-diniyyə [dinin fəz-ləri] yalnız salavat, siyam [oruc], həcc və zəkat kimi ehkamdan ibarət olub qalmışdı. Fəqət cameül-kəlam olan Qurani-cəlilimizin havi olduğu [ehtiva etdiyi] bir çox maddələrin nəzəriyyat və əməliyyatımıza tətbiqi zamanı gəlmişdir. Hal-hazırda millət və vətənimizin ən şiddətlə möhtac olduğu və Qurani-kərimimizin müttəəddid [bir çox] yerlərdə sərahətən [açıq-aşkar] əmr buyurduğu əsgərlik və vətənpərvərlik məsələsi qarşımızdadır.

Bizim camaat isə bu vaxta kimi islamiiyyətdə əsgərlik görməmiş olduğundan, bunu bir məcburiyyəti-qanuniyyə [qanuni məcburiyyət] ədd [hesab] edərək kərəhətlə [istəməyərək] inqiyad etdikləri [tabe olduqları] görülməkdədir. Halbuki bunda məcburiyyəti-qanuniyyədən başqa, bir məmuriyyəti-diniyyə [dini vəzifə, dini borc] olduğunu bilsələr, əlbəttə, şövq və həvəslə itaət edərlər.

Binaənileyh [ona görə], bu sənə raman münasibətilə məsacid və sair cəmiyyətlərdə olunacaq vəzlərin bir çoxu bu məsələyə aid olmalıdır və bu babda [bu barədə] qazılara müqərrər olur [qə-

rarlaşdırılır] ki, hətta bütün qəryə [kənd] məscid mollalarına da təlimati-lazimə versinlər, ta ki ümum üləma ayati-Quraniyyə və əhadisi-nəbəviyyədən [Quran ayələrindən və peyğəmbər hədislərindən] vaxta münasib mətləblərlə camaata vəz və nəsihət buyurub, vətənə, millətə və hökumətə məhəbbət və yardım etmək lüzumunu da o[n]lara qandırınlar.

Məşixət sədri

Şeyxülislam Axund Ağaalizadə

ŞİMALIMIZIN HALI

O Dağıstan ki, onu fəth etmək üçün qoşununun qüvvəsi ilə Yevropanı qorxudan rus çarlığı otuz beş il vuruşub çalışmışdı – o Dağıstanı Denikinın dərədən-təpədən yığılmış başpozuqları bir gündə fəth etdilər!

Və bu fəth sayəsində Qafqaz cümhuriyyətlərindən biri bir az zaman içində gözümüz önündə məhv olub getdi.

Dağıstan Cümhuriyyətinin pozulması və Dağıstan istiqlalının əldən getməsi ümum Qafqazın növdad [yeni doğulan] cümhuriyyətləri üçün son dərəcə mövci-bi-təəssüf [təəssüf ediləsi] bir keyfiyyətdir.

Bir istiqlaliyyətin pozulmasından hasil olan bu təəssüfün üzərinə bir də rus irticapərəst və qaragüruh qüvvəsinin bizimlə yan-yana qonşu olmaq fəqərəsi [faktı, hadisəsi] dolayısı ilə əmələ gələn böyük bir təşviş və əndişə dəxi əlavə olunur.

Fəqət bu əhvalata hamıdan artıq təəssüf edən əlbəttə ki, Azərbaycanlıdır. Çün-

ki bu məhv olan cümhuriyyət Azərbaycan ilə həmdin olan bir islam cümhuriyyəti idi ki, bu din birliyi Azərbaycan ilə Dağıstan arasında bir ailə əzalığı mərbutiyyəti [ailə üzvləri arasındakı bağlılıq] əmələ gətirməklə, gələcəkdə Qafqaz cümhuriyyətlərinin müvazineyi-siyasiyyəsinə də [siyasi tarazlığına da] təsir edə bilirdi.

Təşviş və əndişəyə gəldikdə dəxi, gənə də Azərbaycanın əndişəsi o birilərin-kindən daha artıqdır. Çünki dabravollar [kənüllülər] tərəfindən gözlənən xətər bilavasitə bizi təhdid edir. Aramızda artıq heç bir hail [manəə] və sədd yoxdur. Odur ki, biz ehtiyatlı olmaqdan bir an belə qafil ola bilmərik və silah altında hazır durmaq məcburiyyətindəyik.

Amma nədəndir ki, öz azadlıq və hürriyyətini rus istibdadının hirs və tamahına qurban verməmək üçün otuz beş il cəng edib qan tökən dağıstanlılar bütün aləmin məhəbbət və rəğbətini qazandıqları halda, bu gün Denikin ordusuna təslimi-can edən həman dağıstanlılar o rəğbətə məzhər [nail] ola bilməyirlər və onların bugünkü halı insanda nisgil hissi əvəzinə acıq və əsəbiyyət oyadır?

Çünki bugünkü dağıstanlılar öz azadlıq və istiqlaliyyətlərini müdafiə və mühafizə etmək üçün heç bir fədakarlıqda bulunmadılar və heç bir iş görmədilər. Qəhrəmanlıqları ilə məşhur olan dağıstanlılardan bu yolda heç bir qəhrəmanlıq görmədik. Nə gördük? Mühəribəsiz təslim!

Bu mühəribəsiz təslimin nədən əmələ gəldiyi xüsusunda bir çox fikirlər ola bilər, lakin hər nə fikir olsa da, dağıstanlılar dabravollardan qorxdular və on-

larla qorxularından mühəribə etmədilər fikri ola bilməz. Çünki dağıstanlıların igidliyi və qəhrəmanlıqları aləmdə məşhurdur. Zənnimizcə, bu işin səbəbini əvvəla, dağıstanlıların müxtəlif kiçik millətlərdən təşəkkül etməsində və saniyən [ikincisi], bu müxtəlif millət arasında ittihad və ittifaq fikrinin layiqi vəchlə cagir olmamasında [layiqli şəkildə özünə yer tapmamasında] aramalıdır.

Gürcüstan dövlətini təşkil edən gürcülər və Azərbaycan Cümhuriyyətini quran türklər bir dil ilə təkəllüm edən [danışan], ürf və adətləri bir olan və fərdləri arasında heç bir ayrılıq olmayan bir millət kütləsi olduğu halda, dağıstanlılar ayrı-ayrı, kiçik-kiçik və ufaq millətlərdən əmələ gəlir ki, hərəsinin dili ayrı, adəti ayrı; bir surətdə ki, bir yerə yığılarkən bir-birini anlamaq üçün ya rus, ya türk və ya ərəb lisanlarını işlətməyə məcbur olurlar.

Böylə müxtəlif millətli bir dövlət öz istiqlalını və öz varlığını saxlamaq üçün əvvəl-əvvəl millətləri arasında vacib və lazım olan ittihad və ittifaqa möhtacdır. Əgər bu ittifaq, ittihad və bu əlbirlik və dilbirlik mövcud olmasa, bu dövlətin əsgəri qüvvəti də heçdir və qəhrəmanlıqları da fayda verməz.

Dağıstan Cümhuriyyəti elan ediləndən bəri onların idarə işlərini təqib edənlər və bunlara göz yetirənlər Dağıstan millətləri arasında ittihad və ittifaqın mövcud olmadığını görməmiş deyildirlər ki, bu ədəmi-ittihad və ittifaq [birlik və ittifaqın olmaması] çox çəkmədi ki, böylə bir acı fəlakətlə nəticələndi.

Dağıstanlıların ittihad və ittifaqı an-

caq cümhuriyyətlərinin rəsmi adında olub, kağız üzərində idi. “Müttəhid [Birləşmiş] Dağıstanlılar İttifaqı” namını daşıyan bu cümhuriyyətin ədəmi-ittifaq və ittihadı deyil yalnız bir müxtəlif millətlərinin arasında, bəlkə siyasi oriyentasiyalarında dəxi mövcud idi. Burada bir tərəfdən bolşevikliyə meyil, digər tərəfdən denikinlilərə rəğbət və bir yandan da Azərbaycana mühləq olmaq [birləşmək] fikri mövcud olub, ittihad üzrə müstəqil yaşamaq əməl [niyyət] və arzularına zərər və ziyan yetirməklə, istiqlalıyyət fikrini sarsıdır, laxladır və tərəfdarlarını da mütərəddid [tərəddüddə, şübhədə] qoyurdular.

Gürcüstanda və bizim Azərbaycanda istiqlal müdafiəsi yolunda hökumət tərəfindən irad olunan dəvətə bütün millət də və milləti təmsil edən müxtəlif firqəli Parlaman da bir ağızdan, bir ürəkdən “ləbbeyk!” [baş üstə] deyib, müdafiəyə hazır olduqlarını izhar etdikləri halda, Dağıstan Hökuməti ilə Dağıstan Parlamanı arasında bu məsələ üzərində dəxi birlik yox idi. Nə hökumət Parlaman köməyinə ümid edə bilirdi, nə də Parlaman Hökumət bacarığına inanırdı. Hökumətlə Parlaman, Parlaman ilə də millətlər arasında açıqlıqlar var idi. Xülasə, arada möhkəm və bir-birinə mərbut [bağlı] heç bir şey yox idi.

Böylə olan surətdə dabravolların asanlıqla Dağıstanı başdan-başa işğal etmələri və dağıstanlıların müharibəsiz təslimi böylə əhvalların təbii nəticəsi idi ki, baş verməsi uzaq çəkmədi.

Dağıstan millətlərini bir-birinə mərbut edən [bağlayan] din birliyidir. Fəqət azadlıq və hürriyyət yolunda mübarizə-

də əzm və səbat göstərmək üçün dini ittihad təşviqindən ötrü dəmir iradə sahibi olan İmam Şamillər lazım imiş. Halbuki analar hər dəfə və əsrdə İmam Şamil doğmaz.

Şübhə yoxdur ki, əgər Dağıstan millətləri bu gündən belə, dəxi bir az gec də olmuş olsa, ittihad və ittifaqla, əzm və səbat və fədakarlıqlar göstərərlərsə, azadlıq və istiqlalıyyətlərini geri qaytara bilərlər. Bu üzdən Dağıstan istiqlalı əbədilik məhv oldu demək caiz deyildir.

Hacıbəyli Üzeyir

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

Qahirə - Rəşid paşa istefa verdi.

London - Vyanadan xəbər verilir ki, sabiq Macarıstan Rəisi-vükəlası [Baş naziri] Vekerle həbsxanada qətl edilməyib, öz əcəli ilə ölmüşdür.

Bolşeviklərlə müharibə

Murmansk - Onej gölünün şimal tərəfində olan Povenets denilən yer ruslar tərəfindən işğal edilmişdir. Bolşeviklər orada olan 14 yaşından yuxarı əhalini çıxarmışlardır. Hakəza [eləcə də], orada olan paroxod və barkasları da çıxarmaq istəmişlərdir, fəqət göl buzlu olduğundan paroxodları çıxara bilməmişlər. Libavadan xəbər verilir ki, havalər istiləşdikdən sonra Pribaltik boyunda bolşeviklərin hücumu başlanmışdır. Şlokdan Altrusa qədər bütün cəbhə boyu başlanmış olan müharibə davam edir.

SÜLH ƏTRAFINDA

İtaliya və Amerika ixtilafı

London - İtaliya məsələsindən bəhs açan “Tayms” qəzetəsi deyir ki, İtaliyanın ən yaxın dostları ondan təvəqqe edirlər ki, Vilsonun müraciətinə əməl etsin. İcab etdiyi [lazım gəldiyi] zaman İngiltərə və Fransa London müahidəsinə [sazişinə] riayət edəcəkdir. Fəqət bunlar müahidə bağlandıqdan sonra əhvalın qətiyyəni dəyişdiyi kimi Vilson rəyinə müvafiqət edirlər [Vilsonun, saziş bağlandıqdan sonra vəziyyətin tamamilə dəyişdiyi haqqındakı rəyinə şərikdirlər]. Fiumenin şimal və şimal-şərq tərəfində olan əhalinin dəryaya yolları olması kimi arzularına hüsn-təvəccöh göstərilər. Fransa və İngiltərə bu yolda öz əqidələrinə görə fəaliyyət göstərəcəkdirlər. Şimdi İtaliya və bütün cahən müqəddəratı fəqət italyanlardan asılıdır.

İtaliyada nümayişlər

Roma - Axşamki qəzetələrdə camaata təklif edilmişdir ki, son hadisəyə görə əhali bir nümayiş yapsın. Bu gün bədəz-zöhr [günortadan sonra] Kolomiyada böyük bir dəstə nümayiş tərtib vermişdir. Bunların bayraqlarında “Yaşasın Fiume, Orlando və Sonnino!” deyə yazılmış imiş. Nümayişçilər bütün küçələri dolanmışlardır. Roma Bələdiyyə rəisi nitq söylərkən demiş: “İtaliya heç bir zaman razı olamaz ki, qələbə meyvəsi düşmənlərinin əlinə keçsin.” Nümayiş zamanı heç bir hadisə olmamaqdan ötrü Amerika, Fransa və İngiltərə səfərxanaları və sosialist “Avanti” qəzetəsinin idarəsi iyirmi beş xüsusi dəstələr tərəfindən mühafizə edilmişdir.

Roma - Dünən Romada Vilsona qarşı böyük bir nümayiş qurulmuşdur. Küçələr əhali ilə məmlu [dolu] olub, İtaliya sülh mürəxxəsələrini [nümayəndələrini] alqışlamışlardır. Böylə nümayişlər Milan, Turin, Genuya, Neapol və İtaliyanın sair şəhərlərində dəxi vaqe olmuşdur.

London - Parisdən teleqrafla “Tayms” qəzetəsinə xəbər verilir ki, Vilson manifestinin təfsilatı 10 gün bundan əvvəl Orlando tərəfindən Romaya bildirilmişdir.

London - İtaliya ilə Amerika arasında vaqe olan ixtilaf hər halda ayrılığa səbəb olmayacaqdır. Yalnız İtaliya müvəqqəti olaraq Sülh Konfransında iştirak etməyəcəkdir. Ola bilər ki, Almaniya nümayəndələri ilə danışıq başlandıqda Orlando Parisə qayıtsın. Sülh Konfransında olan nümayəndələr zənn edirlər ki, nəhayət bu ixtilaf yatırılacaqdır. “Peti Parizyen”in rəyinə görə, Orlando Romaya getmişdir ki, Parlamanın güzəştə getmək üçün müsaidə alsın.

Berlin - “Taqeblatt” qəzetəsi xəbər verir ki, dünyada böyüklükdə birinci mövqe tutan “İmperator” nam [adlı] alman paroxodu İngiltərəyə əzimət edir [yola düşür]. Orada Müttəfiqlərə [Antantaya] təslim ediləcəkdir.

Paris - Üçlər Şurası qərar qoymuşdur ki, Kiao-Çao qətiyyəni [qəti surətdə] Yaponiyaya keçsin. Rəvayətə görə, sonra Yaponiya bu yeri Çinə qaytaracaqdır. Çin ilə Yaponiya arasında olan sair sazişat [sazişlər] öz gücündə qalacaqdır.

London - Makino Royterə xəbər verir ki, Yaponiya Şantun nimcəzirəsini [yarımadasını] Çinə qaytarmaq istəyir. Fəqət o yerdə əvvəlcə Almaniyaya verilmiş olan imtiyazları şimdiki Yaponiya alır. O ki qaldı dəmir yoluna – ki bu da Yaponiya və Xitaya [Çinə] məxsusdur – bu da xüsusi polis tərəfindən mühafizə ediləcəkdir. Polis çinlilərdən olaraq müəllimləri [instruktorları] yaponlardan təyin ediləcəkdir.

VILSONUNUN NİTQİ

Parisdən xəbər verirlər ki, Rəisi-cümhur Vilson Sülh Konfransı tərəfindən müzakirə edilib və bu qədər ixtilafa bais olan Adriatik məsələsi haqqında birinci dəfə olaraq bəyanat vermişdir. Vilson öz bəyanatının müqəddiməsində demişdir ki:

Yenə təzədən ümumun nəzəri-diqqətini ona cəlb etmək istəyirik ki, bir neçə möhkəm əsaslar vardır. Bu əsaslar cahan xalqı tərəfindən qəbul edilib və uzun müddət davamedici sülhün binasından ibarətdirlər.

Amerika Hökuməti bunu ondan ötrü yadavər etmək [yada salmaq] istəyir [ki], bu əsaslardan imtina edən politikalərə mümaniət [maneçilik] etsin.

Vilsonun bəyanatı böylə başlanır:

“Məsələlərin fəvqəladə mühüm olması münasibətilə və onları ətraflıca aşkar etmək məqsədilə mən ümidvaram ki, aşağıdakı bəyanatımız qəti və təminedicidir qərara gətirsin.

İtaliya Hökuməti müəyyən, lakin İngiltərə və Fransa hökumətləri ilə xüsusi

saziş əsası üzərində müharibəyə başladı. Bu saziş də indi London müqavilənaməsi adında məşhurdur. O zamandan işlər xeyli dəyişmişdir. Bir çox başqa məmləkətlər, istər böyük, istərsə balacalar, həmçinin müharibələrə qoşuldular. Lakin onlar bu xüsusi sazişdən bilmərrə [qətiyyənlər] xəbərdar deyildilər.

Yevropanın o zamankı düşməni olan Avstriya-Macar İmperiyası – ki qalibyyət təqdirində onun hesabına London müqavilənaməsi vücuda gətiriləcəkdi – hissələrə bölünüb, daha artıq mövcud deyildir. Bundan əlavə, bu məmləkətin əlahiddə hissələri İtaliya ilə Müttəfiqlər arasında olan sazişə görə, müstəqil hökumət etiraf [qəbul] edilib Cəmiyyəti-Əqvamda [Millətlər Cəmiyyətində] bu axır vaxt bizim düşmənlərimizlə deyil, İtaliyanın özü ilə və azadlıq üçün böyük müharibədə iştirak edən İtaliya kimi məmləkətlərlə birləşmişlərdir. Biz onların azadlığını özümüzünkü kimi təmin etməliyiz. Onlar kiçik məmləkətlər arasında yerləşdirilməlidirlər, bu vaxtdan başlamış onların mənafeyi də ən qüvvətli məmləkətlərin mənafeyi gözlənmən kimi ciddi bir surətdə gözlənməlidir.

Müharibə onunla qurtarmışdır ki, Almaniyaya mütarikədən [atəşkəsdən] sonra sülh təklif edilmişdir. Bu sülh təzə qanun və qayda bərpaedicidir müəyyən əsaslar üzərində binalanmalıdır. Bu əsaslar üzərində də Almaniya ilə sülh müahidənaməsi [sazişi] hazırlanmışdır. Bu əsaslar üzərində də müahidənaməyə əməl olunmalıdır. Biz tələb edirik bilmərik ki, hökumətlər Avstriyaya sülh təklif edib əqd etsinlər və əvvəlcədən Avstriya-Ma-

caristanı təşkil edən məmləkətlərin istiqlalıyyətini və hüququnu Balkan üçün tətbiq edilən başqa əsaslar üzərində etiraf etsinlər. Almaniya haqqında icra edilədiyimiz əsasları bu məmləkətlərin də müqəddəratını həll edən zaman icra etməliyiz. Bu əsaslar sülhün binasına qoyulmuşdur və sülhün əhvali-siyasiyyəti də bunların üzərində durmalıdır. Hərgah biz bu əsaslara sadıq qalmaq istəyiriksə, o zaman Fiume nəinki bir tək İtaliyanın ticarət məqsədlərinə, bəlkə bu limandan şimala və şimal-şərqdə olan, o cümlədən, Macarıstan, Bohemiya, Romaniya və Cənubi Slav [Yugoslaviya] təzə hökumətləri üçün xidmət etməlidir. Fiumeni İtaliyaya verməklə biz bununla öylə bir təsirat vücuda gətiririk ki, Bəhri-Səfidə [Aralıq dənizində] onlar üçün yol açan bir limanı qəsdən öylə bir hökumətin əlinə veririk ki, ora onun ayrılmaz parçası deyildir. Onun hökuməti ora üçün yabançıdır. Bundan əlavə, bu limanın oblastlar üçün xidmət edəcəyi ticarət və sənaye mənafeyinə məqsədamüvafiq deyildir. Biləşübhə [şübhəsiz], buna görə də Fiume London müqavilənaməsinə daxil edilməmişdir. Bu müqavilə ələlumdə Adriatik dənizinin şərq sahili və Dalmat sahilinin bir hissəsinə əlaqədardır. Buna səbəb ancaq o deyildir ki, bu cəzirlərdə [adalarda] və sahildə İtaliya qanı ilə adamlar vardır. Ələlumdə bu onunla təfsir edilir ki, İtaliyanın Şərqi Adriatik kanallarında üssülhərəkəyə [bazaya] malik olması lazımdır. Bu da xüsusi sahillərini Avstriya əleyhinə müdafiə etmək xidmətini görsün.

Lakin Avstriya hökuməti artıq yoxdur.

Avstriya hökumətinə təklif edilmişdir ki, orada yapıqları hamı istehkamət götürsün. Bundan əlavə, Cəmiyyəti-Əqvamın qətnaməsinə görə, Yevropada intizam bərpa etmək qəsdilə lazımdır ki, təzə hökumətlər silahlanmağın azalmasına razı olsunlar. Bu qərar üzrə məsələ öz-özünə bitmiş olar. Bu şəhərin İtaliya əhalisi haqqında görüləcək ədalətsizlikdən ehtiyat etməyə də əsas yoxdur. Çünki hamı millətlərə bir bərabərdə baxılacağı üçün İtaliyaya kifayət qədər təminat veriləcəkdir.

Müxtəsəri-kəlam, bu qətnamə ilə əlaqədar olan hər bir məsələ qalibyyət üzrə təzə bir hal kəsb etməkdədir [hal almaqdadır] ki, bu qalibyyət naminə də İtaliya bu qədər qurbanlar vermişdir. İtaliya Hökuməti başqa dörd müəzzəm [böyük] dövlətlərlə bərabər təzə qanun və qaydanın ümdə qəyyumu hesab olunurlar ki, bu qanun və qaydanın bərpasında İtaliya böylə böyük rol oynamışdır. Onun sərhədləri şimalda və şimal-şərqdə, şimal-qərbdən başlamış cənub-qərbə, şərqə ta İstriyen yarımçizirəsinə [yarımadasına] qədər, o cümlədən Triest, Pola və Romanın yeddi tərpedə binası qoyulduğu gündən İtaliyaya mütəəlliq [məxsus] hamı oblastlar bütün-bütünə bərpa edilmişdir.

İtaliyanın vahidliyi bərpa edilmişdir. Onun sərhədləri İtaliyanın təbii müdafiədən [müdafiəçisindən, qoruyucusundan] ibarət olan böyük divarlara qədər imtidad edir [uzanır]. İndi isə ancaq onun özündən asılıdır ki, özünü dostlarla mühasirə etsin və təzə azad olan millətlərə göstərsin ki, alicənablığın yaxşı nümunə-

si ədalətin dar millətçilik mənafeyi üzərində hökmfərma [hökmran] olmasından ibarətdir. İtaliya ilə əlaqədar olan London müqavilənaməsindən və böyük müharibə ibtidasında [başlanğıcında] əqd edilib dargöz millətçilik mənafeyi xatirəsi üçün deyil, ümumi sülh bərpası üçün böyük qurbanlara bais olan müqavilənamələrdən xəbərdar olmayan millətlər indi İtaliyanın əski müttəfiqlərinə qoşulub ondan xahiş edirlər ki, Yevropadan ötrü təzə bir şey olmayan rəhbərliyi öz öhdəsinə alsın. Amerika İtaliyanın dostudur. Milyonlarca italyanlar Amerikaya köçmüşlərdir. Amerika İtaliya ilə nəinki qanla, bəlkə məhəbbəti-mütəqabilə [qarşılıqlı məhəbbət] ilə əlaqədar. Böylə dünyələr heç bir vaxt açıla bilməz. Sülh müzakirəti başlamaqdan ötrü Amerikaya müttəfiqləri tərəfindən ixtiyar verilmişdir. Biz demək olar ki, öz işimizi bitirmişik. Bu işlər Amerika tərəfindən hazırlanmış şərait üzrə aparılmışdır. Amerika Hökuməti indi hazırlanmasında iştirak etdiyi qərarların hamısını bu əsaslarla müvafiq etməlidir. Amerika üçün başqa bir iş qalmayı. Amerika İtaliyaya inanır və yenə inanır ki, İtaliya Hökuməti öylə bir şey tələb etməz ki, bu müqəddəs qərarlarla müvafiq olmasın. Hal-hazırda məsələ mənafe deyil, bəlkə azad olan millətlərin hüququ haqqında gedir. Amerika ancaq bu əsaslar naminə mübarizə edib və bu əsaslar üzərinə də sülh əqd etməyə hazırdır. Amerika Hökuməti ümidvar olur ki, bu əsaslar üzərinə də İtaliya xalqı tələb edər ki, İtaliya hökuməti sülh əqd etsin.”

İmza edib Vudro Vilson

ƏFQANISTANDA

Kuşka radio mövqifinin tutduğu sız teleqraf

Əfqanıstan - Əfqanıstandan və Kabilədən gəlməkdə olan sonrakı xəbərlər Əfqanıstan hadisatını aydınlaşdırır.

Məlum olduğu üzrə, Əmanulla böyük qardaşları əvəzinə Əfqanıstan taxtına çıxmışdı. Çünki ordu və Əfqanıstanın başçıları əmirin qətlindən həyəcana düşüb, Nəsrulla xandan bu xüsusda şübhə edilirdi, müttəhidülqövl [yekdilliklə] tələb etmişlərdir ki, qatil cəzayi-səzasına [layiqli cəzasına] yetişsin. Əmir Əmanulla bu işi təqib edib də müqəssirləri cəzasına yetirəcəyini vəd etmişdi. Bu qətl işini təqib edərkən bəzi mühüm məmurların bu işdə əli olduğu anlaşılmışdır. Mollalar da buna protesto edərək demişlər ki, hər gah o, bu siyasətini yürüdərsə, taxtından və bəlkə həyatdan məhrum olacaqdır. Bu protestodan sonra Əmanulla təhqiqatı tərək edir. Bu əhvala ordu və məqtul [qətl edilən] əmirin dostları aşına olub, çox həyəcana düşmüşlər, hətta bəzi yerlərdə üsyan etmişlərdir.

Yeni əmir cavan və sadədil olduğundan, iki firqənin təzyiqi altına düşmüş, hər ikisi əmiri ölümə təhdid edirmişlər.

Əmir hər iki firqəni birləşdirəcəyinə ümidvar olub ingilis hökumətinə hər bə elan etməklə bunları birləşdirmək istəmişdir. Böylə xəbərlər vardı ki, əmir Hindistan sərhədinə öz qoşunlarını göndərmişdir. Bunlardan əlavə, Hindistana külli mübəlliglər də [təbliğatçılar da] göndərmişdi.

Mayın 9-da əfqan qoşunları Xeybər dairəsində Pişəvərin şərq tərəfində sə-

hədi keçmişdir. İngilis qoşunları amadə [hazır] olaraq əfqan qoşunlarına həmlə edirlər. Böyük tələfat ilə onları geri püs-kürtmüşlərdir. Dak dairəsinə ingilislər külli bomba tökmüşlər. Mayın 11-də ingilis qoşunları 27 ildən bəri ingilislərə məxsus olan torpağa keçərək, əfqanlılardan 100 nəfərini öldürmüşlər və əfqan qoşunları 6 top buraxaraq qaçmışlardır.

Bu vaxta qədər sərhəddə olan əfqan qəbilələri bu işlərdə iştirak etməmişlərdir. Hindistanda əfqan qoşunlarının sərhədi keçmələrindən çox narazı qalmışlardır. Əfqanıstanda da əhali ikiyə bölünmüşdür. Bəziləri zənn edirlər ki, əmirin qatili tapmaq üçün bu hadisələr bir mənevra nümayişidir.

Bir çox illər Əfqanıstan müstəqil dövlət olaraq İngiltərənin və Hindistanın müavinəti ilə yaşamışdır. İngiltərəyə bir qarış da olsun əfqan torpağı lazım deyildi. Fəqət zamani ki, əmir hər bə başlamışdır, ona görə də Əfqanıstan müqəddəratı ingilis silahının gücü ilə həll ediləcəkdir.

İRAN İŞLƏRİ

Edam

Tehrandə nəşr olunan “Gülşən” qəzetəsi yazır: Kürdüstandan alınan teleqraf xəbərlərinə görə, ora nəzmiyyə [polis] müavini Salar Əşraf əşrar [quldur] dəstələri ilə irtibatda bulunmaqda müttəhim və edam edilmişdir. Şəhər sakitlikdir, axşam şəhərin daxili və xaricində mühafizə dəstələri gəzməkdədirlər.

Cəngəl əsirləri

Yenə həman qəzetənin yazdığına gö-

rə, bu günlərdə Cəngəldə dərdəst edilmiş [tutulmuş] olan 200 nəfərdən ziyadə əşərrə [quldurlar], kazak dəstəsi mühafizəsi altında olaraq Rəştə gətirilmişlərdir. Əhali onlara tamaşa etmək üçün şəhərin ətrafına və Səbz-meydana cəm olmuşdur. Əsirlərə kazaxanada mənzil verilmişdir.

Bəxtiyar xanlarının hərəkəti

Neçə vaxt bundan əqdəm [qabaq] Bəxtiyar xanlarının hökumət əleyhinə hərəkətdə və sui-niyyətdə [cinayətdə] bulunmaları xəbər verilmişdi. Onların böylə hərəkətinə xatimə çəkmək üçün məşhur Bəxtiyar rəisi Sərdar Əsəd ilə Əmir Möhtəşəm şabanın 18-də Tehrandan İsfahana əzimet etmişlərdir [yola düşmüşlər]. Bəxtiyarlar tərəfindən Sərdar Zəfər ilə Murtuzaqulu xan dəxi İsfahana gəlib ixtilafı sülh ilə həll etmək üçün müzakirətdə bulunacaqlardır.

Ordunun hərəkəti

Farsistan qəzetələrinin yazdığına görə, fars qoşunlarının rəisi Muxtarüssəltənə, ətrafında əməliyyatda bulunan quldur və əşrar dəstələrini pərakəndə etmək üçün mükəmməl bir dəstə və top-xana ilə bərabər cəbhəyə hərəkət etmişdir.

Hacı Əhməd Kəsmeyi

Rəştədən verilən xəbərlərə görə, Kiçik xan yavərlərindən olan Hacı Əhməd Kəsmeyi həbs edildikdən sonra evi dəxi axtarılıb və külli miqdarda əsləhə [silah] və qeyri hərbi ləvazimat tutulmuş və Rəştə götürülmüşdür.

MİLLİLƏŞDİRMƏK MƏSƏLƏSİ

I

Azərbaycan türkcəsinin xətalrı

Azərbaycanda əsaslı nöqsanlardan birisi eyi türkcə bilənlərin pək az bulunmasıdır. Milliləşmək üçün ilk əvvəl türkçəni layiqi ilə öyrənmək və öyrətmək lazımdır.

Əskidən bəri milli lisanda təlim və tərbiyə müntəzəm bir proqramla olmadığından, hər müəllim kəndi ictihadına [çalışmasına, səyinə] görə bir üsul tutmuş və tələbəsini o yolda yetişdirmişdir. Bu müəllimlər türk dilini, türk ədəbiyyatını əsaslı surətdə bilmədiklərindən, ictihadlarında çox xəta etmişlərdir.

Məsələn “Uşaq gözlüyü” əlifbasını ələ alalım. Azərbaycanda olduqca müntəzir [nəşr edilmiş] əlifbalardan birisi. Minlərcə çocuq bu kitabdan türkcəni öyrənmişlərdir. Təb'i [çapı] gözəl və diqqətli, kağızı eyi, qitəsi [ölçüsü] böyük, xarici qiyafəti ilə təqdirələrə səza [layiq]. Fəqət əhval etibarı ilə pək fəna. Rus üsulu təqlid edilərək, cizgilər içində türk yazısı öyrədilmək istənmiş. Fəqət müəllif türk xütutuna [xətlərinə] vaqif olmadığından, yazı üsuluna, zövqi-səlimə və bədaye fənninə (Эстетика) o qədər zidd bir şəkildə tərtib etmiş ki, Qüruni-vüsta [Orta əsrlər] yazıları halını almış. Sonra üsuli-sövtiyyə [fonetika, fonetik üsul] xətalrı: “Э” səsi يئي ilə, بش [beş] بئيش şəkildə yazılır. او [ev] yaxud اوو surətində. Bu müəllim, gözəl türkcənin layətgəyyər [dəyişməz] bir qaydasını bilməli idi: Heç bir müstəsnası olmadan, türkcədə kəlmənin ibtidasında

[əvvəlində] saitle yazılmamış bir qeyri-sait hərf məftuh oxunur: بش [beş], سس [səs], يمك [yemək], كلمك [gəlmək] ilax kimi. Daha bunun kimi bir çox əsaslı xətalr. Əlifbaların ən düzgünü olmaqla bərabər, “Birinci kitab”da dəxi bu xətalr vardır.

Azərbaycan çocuqları bu xətalı kitablrla türkcəni səthi surətdə öyrəndikdən sonra müəllim və sairə olurlar və tələbələrində də bu xətalrı tələqin edib dururlar.

Sərfü nəhv [qrammatika] heç bilinmədiyindən, iki kəlməni bir-birinə rəbt edib [bağlayıb] bir cümlə təşkil etmək azərbaycanlılar üçün mümkün olmayır və cümlələr əksəriyyəni rus şivəsində yapıldığı üçün gülünc və çirkin bir şəkil alır:

“Çap olundu ...-da ...-ların çapxanasında” kimi.

Bir misal daha:

“Cavabında polkovnik Qabba cənabları təvəqqe eyləmişdir ki, özünə edilən ehtiramdan naşi Azərbaycan Hökumətinə onun səmimi təşəkkürünü yetirsin.” (“Azərbaycan” qəzetəsi)

Sərfü nəhv qaydası ilə bu cümlə şu şəkildə yazılmaq lazım gəlir:

“Polkovnik Qabba cənabları cavabında, özünə edilən ehtiramdan naşi Azərbaycan Hökumətinə səmimi təşəkkürünü yetirməsini təvəqqe eyləmişdir.”

ق-ların غ və ك-lərin چ-yə [ka-ların q və ke-lərin ç-yə] yaxın bir səslə oxunması lisanın incələşməsinə və qulağa xoş gəlməsinə mane olur. İstanbul türkcəsi, tələffüzünün nazikliyi və incəliyi ilə rumca və italyanca kimi ən ahəngli bir hal kəsb etmişdir. Məlumdur ki, lisanlarda same-

əyə [eşitmə duyğusuna] fəna təsir edən, qırtlaqdan çıxan səslərdir. Bu səbəblə məsələn çərkəzə, gürcücə qonuşlarkən dinləyən qulaq rahatsız olur. Halbuki rumca və italyancada bütün səslər dişlərin ianəsi [köməyi] ilə hasil edilir.

İstanbul türkcəsində dəxi boğazdan çıxması lazım gələn خ, ع, غ [x, ayn, qayn] kimi səslər məxrəclərini qaib etmişlərdir. Heç türkcə bilməyən bir adam İstanbul türkcəsini bilxassə qadınlar ağzından dinlərsə, lətif və ahəngli bir dil olduğunu dərhal fərq edər. Bu səbəbdən Azərbaycan türkcəsində də, türkcənin ahənginə nəqisə [naqislik] verən ق-ların غ və ك-lərin چ [ka-ların q və ke-lərin c] kimi oxunmasını yavaş-yavaş qaldırmalıdır. Və bunu müəllimlər yapmalıdır.

Ərəbcə kəlmələrin həqiqi mənalrı bilinmədiyindən, yerində qullanılmayı. Məsələn, “təqdim” kəlməsi. Bu kəlmənin Osmanlı ədəbi türkcəsində mənası şöylədir: Əlinizə bir paket, bir zərf alarsınız, düymələriniz ilikli, ehtiramkar bir vəzlə [vəziyyətdə] və paketi köksünüz xizasında [səviyyəsində] tutmaq şərti ilə sizdən çox böyük rütbədə bir adama verərsiniz, yəni təqdim edərsiniz. Türkcədə heç bir məqam, insan “bunu mənə təqdim et” deməz. Azərbaycanda bu kəlmə bu qədər müfəssəl və təşrifatlı mənasına rəğmən, “Bir proqram, bir məramnamə qayıdır gələn ictimada [yığınaqda] bizə təqdim edərsiniz” deyə istemal olunur [işlənilir]. “Təşrif etmək” təbiri də hakəza [həmçinin]. “Filan zat təşrif buyurdu” demək, “filan zat vücudu ilə şərafəndirdi” deməkdir. “Biz təşrif gətirdik” demək nə qədər gülünc və nasıl pək ibtidai cəhalət isə, “şəhərimizə təşrif etdilər” təbiri də

o dərəcə yanlışıdır. Doğrusu “şəhərimizi təşrif etdilər”dir.

Səthi türkcə bilənlərin fənni istilahlardakı [elmi terminlərdəki] xətalrı daha gülünc olur. Şagirdlərimə bütün israrlarıma və nəsihətlərimə rəğmən “үглекис-ный газ”ın bizdə müqabili olan فحم حامض فهم -حامض [“hamiz fəhm”i “hamiz fəhm”] yazırlar. Məndən əvvəlki müəllimləri öylə öyrətmiş və o müəllimlərə xəta yadpıran səbəb tərz-i-tələffüzdür. فحم ilə فهم [“fəhm” ilə “fəhm”] Azərbaycan şivəsində oxunuşda fərqsizdir. Halbuki Osmanlı türkləri فهم -فحم [“fəhm”i “fəhm”i] isə oxuduqlarından, bu xətaya düşməzlər.

Feillərin təsrifini də təshih etmək və Füzuli dövründən qalma “gedək, gələk”ləri buraxmaq, əlhasil işlənmiş və tərəqqi etmiş türkcəni bütün qaydaları ilə qəbul eyləmək zəruridir. Fransız dili Lionda başqa, Marsilyada [Marseldə] başqa, Parisdə isə büsbütün başqa danışıdır. Fəqət yazı da, ədəbiyyat da birdir. Ruscada da böylədir. Azərbaycan türkcəsi slav dillərindən məsələn bolqarca yaxud serbcəyə bənzədilməməz, çünki bolqarca yaxud serbcə sərf, nəhv və ədəbiyyat nöqtəyi-nəzərindən müstəqil tarixlərə, ənənələrə malikdirlər. Azərbaycan dili İran ədəbiyyatı təsiri altında təkamül hədəfini qaib etmiş saf bir türkcədir və kiçik bir hümmətlə islah edilər.

Azərbaycanda türk dilinin [tədrisinin] doğru olaraq yapılmasını və sərf-nəhvin öyrənilməsinə təmin üçün nələr yapmalıdır? Bunun cavabı ikinci bir məqalədə veriləcək və yolları göstəriləcəkdir.

Tofiq Nurəddin Ağayev

BÖYÜK BİR GÜN

28 Mayda Azərbaycan, istiqlalının birinci səneyi-dövriyyəsini [ildönümünü] bayram etdi. Həm də olduqca təntənəli bayram.

Səhər tezdən şəhərin hər tərəfindən Parlaman qarşısına şitaban olan [tələsən] cavan, ixtiyar [yaşlı], qadın, çocuq, fəhlə, kəndçi, dövlətli, ziyalı – xülasə, millətin bütün əfradında [fərdlərində] müşahidə olunan şadlıq və fərəh hər bir şəxsi heyran qoyurdu və hər kəs hökm edirdi: “Əvət, Azəri türkləri azad və hür yaşamağa layiqdirlər. Bu gün onlar axırıncı dəfə olaraq şu ləyaqət və istedadlarını isbat etdilər.”

Bu gün yüz illərlə Rusiya çarizminin zənciri-əsarətində inildəyən azərilər vətəni deyirdi: “Ey bədbinlər və ey Azəri türklərinin hür və azad yaşamağa istedadı olmadığını isbata çalışanlar! Kor gözlərinizi açınız da əziz oğullarımın mənə bəslədikləri məhəbbət və eşqi seyr və tamaşa ediniz də və sonra onların istiqlala ləyaqət kəsb etmədiklərini [qazanmadıklarını] iddia ediniz!”

Azərbaycanlılar əlbəttə ki, bugünkü böyük bayramı başqa dürlü edəmməzlər. Çünki qanlı Nikolayın ağır və ahənin [dəmir] pəncəsi altında illərlə əzilib kəndisini məhv etmək dərəcəsinə gələn bir millət bu gün özünü azad hiss edir. Şanlı tarixin möhtəşəm səhifələrində altun xətlə yazılmış böyük babaları Əmir Teymur və Çingiz xanlarını dərxatir [yad] edərək, onlardan irs qalmış hürriyyət və azadlıq yolunda ölməyə və bir daha Nikolay dövrü-istibdadına qayıtmayacağına yəminlər edirdi. Bu gün Azərbaycan

milləti kəndi, fərəh və sürurla istiqlal və hürriyyəti uğrunda bütün mövcudiyyətini fəda edəcəyini layiqincə isbat edirdi. İxtiyar və qadınlar: “Ya Rəbb! İstiqlalımızı hifz et, bizi bir daha o dövrü-mənhusa qaytarma!” deyib fərəh və şadlıqlarından göz yaşlarını tökürlərdi.

Bu böyük günü böylə təntənəli istiqbal edən [qarşılayan] azərbaycanlılar, əlbəttə ki, sənəlcə hürriyyət və istiqlal uğrunda Rusiya çarizmi ilə çarpışan və Şeyx Şamil kimi böyük qəhrəmanlara malik olan dağıstanlı qardaşlarını unutmayırlar və unudammazdı.

Rusiya çarizmindən azad olduğu hənuz bir il ikən, yenidən bir qaç xain və vətənfürüş [vətəni satan] və mənfəət-işəxiyyətlərinə hər bir şeyi fəda edən alçaqlar tərəfindən Dağıstan köhnə dövrü-istibdada qayıtmışdı. Azəri türkləri əlbəttə bu müəssif [təəssüflü] hadisəyə laqeydanə baxammazlardı. Onlar düşünürdü:

Çünki Dərbənd və Petrovskda Denikin qara qüvvələri dolaşdı. Azərilər yaxşı bilirdilər ki, o qara qüvvələr Dağıstanı istila etdikdən sonra Azərbaycan sərhədinə yavuqlaşmaq istəyəcəklər və yenidən boynumuza zənciri-əsarəti salmaq istəyəcəklər. Fəqət Denikinlər unutmazınlar ki, bir dəfə Rusiya çarizmindən və onun ahənin çəngalından [dəmir çaynağından] xilas olan azərilər əziz oğullarının qanı bahası ilə alınmış hürriyyəti çox asanlıqla əldən verməyəcəkdir. Bu gün hər bir azərbaycanlı kəndi istiqlal və hürriyyəti uğrunda şərəfli ölümü canudil ilə arzu edir.

Qoy hələ Rusiya imperatorluğu ilə sərxoş, istiqlaliyyətimizin düşməni olan

Podşibyakinlər və Cinoridzelər və kompaniyaları Azəri türklərinin vətən və istiqlala olan bugünkü eşq və məhəbbətlərini və bu millətdə oyanan intibahı görsünlər də və sonra şimalda axan na-haq qardaş qanlarına nəzərəndaz olsunlar da, behəqq kimin istiqlala layiq və müstəid [istedadı çatan] olduğuna münsifanə [insafla] hökm etsinlər və hər saatda kəndi vərəqarələrində Denikin qara qüvvələrini Biləcəriyə gətirib də özləri kimi şovinistləri iğfal etməsinlər [aldatmasınlar]. Azərbaycanlıları Denikin kimilər qorxutmaz, çünki onlar yəmin etmişlər:

“Bir dəfə qaldırılan bayraq bir daha endirilməz.”

Tələbə: Həsən Qasımzadə

BAYRAM ƏTRAFINDA

İstiqlal bayramı münasibəti ilə Məclisi-Məbusan rəisi namına [adına] alınmış olan təbrik teleqrafları:

* * *

Bu gün istiqlaliyyətimizin səneyi-dövriyyəsi [ildönümü] münasibətilə Müsəlman Tələbələr Komitəsi bilümmum [bütün] Azərbaycan tələbələri namından Azərbaycan camaatını Parlaman rəisi sifətində səmimi-qəlblə təbrik edir. Rusiya inqilab[i] müqəddəs şüarı nəticəsi olaraq əldə edilmiş olan istiqlaliyyətimizin təmini uğrunda fədakarlıqdan çəkinməyib, qanlarının son damllarına qədər çalışaraq var qüvvəsi ilə istiqlalını müdafiə edəcəkdir, əfəndim.

Sədr əvəzinə:

Katib:

* * *

İstiqlalımızın birilliyi münasibətilə Qafqaziya müsəlman mütəəllimləri [tələbələr] tərəfindən sizin vasitəsilə Azərbaycan Məclisi-Məbusanını təbrik edirik. Vətənimizin istiqlalını, iqbalını müdafiə və mühafizə etmək yolunda bütün Qafqaziya müsəlman mütəəllimləri, ələlxüsus Azərbaycan türk və islam mütəəllimləri, bütün qüvvələri, bütün varlıqları ilə sizə müavinət və müzahirətdə [köməkçilikdə] bulunacaqlarına əmin olunuz. Qafqaziya müsəlman mütəəllimləri Məclisi-Məbusandan və hökumətdən türk və islam ocağı olan Azərbaycan istiqlalını göz bəbəyi kimi bütün daxili və xarici düşmənlərimizdən (kim olursa-olsun) müdafiə və mühafizə etməyi arzu eyləyir. Gənclər sizinlədir, gənclər yalnız müstəqil Azərbaycanı tanıyır.

Qafqaziya Türk

Mütəəllimləri Komitəsi

Sədr: Həmid Məhəmmədzadə

Katib: Əbdülvahab Məhəmmədzadə

Telefonoqramma

Gəncədə Hərbiyyə məktəbində təlim alan və Gəncədə orduda bulunan Bakı türk tələbələri bugünkü milli bayramımızı səmimi-qəlbədən təbrik etməklə bərabər təvəqqe edirlər ki, Parlamanda oturan xalq nümayəndələrinə məlum edəsiniz ki, türk tələbələri əgər şanlı vətənimizə düşmənin ayağı dəyərsə, hamıdan əvvəl yolunda canlarını fəda etməyə hazırdırlar.

Bakı türk tələbələri

* * *

Tutduğumuz istiqlal yolunu tənvir ilə [işıqlandırmaqla] təmin edən müqəddəs

Parlaman əzasını [üzvlərini] şü ali və parlaq istiqlal günü münasibətilə təbrik etməklə bərabər, azəri-türk mədəniyyətinə rəvnəq verməklə biz mütəəllimləri dilşad etməyinizi acizənə rica edirik.

Bakı İttifaqi-Mütəəllimin İdarəsi
* * *

Bu gün mayın 28-də Qazax Qadınlar Cəmiyyəti-Xeyriyyəsi şanlı vətənimizin bir sənə müstəqil yaşaması münasibətilə özünə müqəddəs borc bilir cavan Parlamanı səmimi-qəlbədən təbrik edib, sevgili vətənimizin səadətlə yaşamağı uğrunda var qüvvəsi ilə çalışmağı izhar edir.

Yaşasın müstəqil Azərbaycan!
Yaşasın Məclisi-Məbusan!

Sədr: Mədinə xanım Qiyasbəyzadə
* * *

Şənliyə iştirak edən Nuxa, Ərəş [Ağdaş] məntəqəsi mütəəllimləri [şagirdləri] tərəfindən əziz İstiqlal bayramını təbrik edirəm.

*Nuxa və Ərəş məktəbi müfəttişi:
Mahmudzadə*
* * *

Azərbaycan istiqlalı sənəyi-dövriyyəsi münasibətilə Göyçay camaatı tərəfindən tərtib edilən mitinqdə əfkari-ümumun tərcümanı sifəti ilə Məclisi-Məbusana təbrikimizi səmimi təqdim və istiqlalımıza qarşı təsəvvür edilən hər növ təcavüz müqabilinə Məclisi-Məbusan və hökumətimizə bütün mövcudiyətimizlə müzahirət [köməklik] edəcəyimizi təəhhüd edirik [öhdəyə alırıq].

*Ümum əhali komitəsinin rəisləri:
Qazı Seyidməhəmmədzadə,
Qazı Məhəmmədəfəndizadə*
* * *

Nuxa-Ərəş İbtidai-Rüşdi Türk Mül-

limləri İttifaqı həmin istiqlaliyyətimizin sənəyi-dövriyyəsinə təbrik edir.

Sədr: Məbud Əfəndizadə
* * *

28 Mayıs Azərbaycan Cümhuriyyətinin İstiqlal bayramı münasibətilə “Müsavat” firqəsinin Gəncə şöbəsi zati-alilərini təbrik və Parlamanın, istiqlalımızın əsrlərcə davamını və möhtərəm məbusların müvəffəqiyyətini Tanrıdan istirham edirik.

Sədr: Məşədi Əli Rəfiyev
* * *

Dövlətli əfəndim! Gəncə Müsəlman Cəmiyyəti-Xeyriyyəsi sevgili millətimizin mübarək İstiqlal bayramı münasibəti ilə zati-alinizi və Parlamanımızı təbrik etməklə bərabər 28 Mayıs xatiratını daimi yaşatmaq üçün “İstiqlal” namında bir məktəb açdığını ərz edir, əfəndim.

*Cəmiyyəti-Xeyriyyə sədri:
Məşədi Əli Rəfiyev*
* * *

Gəncə vilayəti Türk Müəllimlər İttifaqı istiqlalımızın bir sənəliyi münasibətilə səmimi-qəlbədən təbrik edərək istiqlalımız uğrunda bütün varlığı ilə heç bir fədakarlıqdan çəkinməyəcəyini ərz edirlər.

İttifaq sədri: Axundzadə İdris
* * *

Şəki Bələdiyyə İdarəsi cavan Cümhuriyyətimizin ikinci sənə istiqlaliyyətinə daxil olmağı şərfi ilə mübahə olaraq [iftixar edərək], böyük bir ümidlərə nail olmaqla bərabər, təbrikatını ərz ilə iftixar edir.

Bələdiyyə rəisi: Mustafazadə
* * *

Qazax camaatı Azərbaycan Cümhu-

riyyətinin tamam bir il müstəqil yaşamasını nəzərə alıb mayın 28-ci gününü Azərbaycan türklərinin həyatında tarixi bir gün hesab edib, millətimizin böyük qeydkeşi və əsla sarsılmaz olan cavan Parlamanı təbrik etməyi müqəddəs vəzifə bilir və bu gün başlamış Azərbaycanın məsudənə yaşamasına və cümlə müsəlman millətlərin qeydi-əsərdən xilas olmasına böyük ümidlər bağlayır.

Yaşasın böyük Azərbaycan Cümhuriyyəti!

Yubiley heyətinin üzvləri: imzalar
* * *

Azərbaycanın bir sənəlik dövri-istiqlalı münasibətilə Rəisi-vükəla [Baş nazir] naminə alınan teleqraflar:

* * *

- Rusiya və Qafqazıyanın katolik kəlisələri [kilsələri] namından arximandrit Kalatozov tərəfindən.

- Gürcüstan Hökuməti nəzdindəki Azərbaycan Cümhuriyyəti siyasi nümayəndəliyi tərəfindən.

- Xariciyyə naziri Məhəmməd Yusif Cəfərovdan alınmış.

- Gürcüstandakı Azərbaycan heyəti tərəfindən.

- Ermənistan Cümhuriyyəti hökuməti tərəfindən Heyəti-vükəla rəisi [Baş nazir] [Aleksandr İvanoviç] Xatisovun imzası ilə.

Balaxanı kəndində teatr tamaşası

1919-cu ildə may ayının 28-ci günündə Azərbaycan istiqlaliyyəti bayramı münasibətilə “Müsavat” firqəsinin nəfinə [xeyrinə] olaraq gündüz bayram görüşü və gecə teatr tamaşası tərtib verildi. Teatro tamaşasının hasili 2210 ma-

nat 70 qəpikdir. Bu məbləğdən məxaric olunub 831 manat 90 qəpik və Balaxanı “Qardaş birliyi” maarif cəmiyyətinə ianə verilmişdir 150 manat; xalis firqənin nəfinə qalmışdır 1228 manat 80 qəpik.

İdarə

BAKİ XƏBƏRLƏRİ

Yeni Maarif naziri

Azərbaycan Cümhuriyyəti Maarif naziri olan [Həmid bəy] Şahtaxtinski istefasından sonra boş qalmış olan Maarif naziri vəzifəsinə Dağıstan Cümhuriyyəti Maarif naziri [Nurməhəmməd bəy] Şahsüvarov dəvət edilmişdir. Mümaileyh [haqqında danışılan] əfəndi bir çox vaxt Gəncə Zükur [Oğlanlar] gimnaziyası müəllimi olmuşdur. Şahsüvarov bu günlərdə kəndi vəzifəsinə ifaya şüru edəcəkdir [başlayacaqdır].

Mütəəllimlər qurultayı

Dünən paytaxtımızda İkinci Realni məktəbi binasında İttifaqi-Mütəəllimin təşəbbüsü ilə Azərbaycan Cümhuriyyəti ümumtürk mütəəllimlər və mütəəllimlərinin [oğlan və qız tələbələrini] qurultayı açılmışdır. Qurultayda Cümhuriyyətin hər tərəfindən nümayəndələr gəlmişdir. Rəsmi-iftitah [açılış mərasimi] və məhəlli-müzakirəyə qoyulmuş olan məsələlər haqqında gələn nömrəmizdə müfəssəl məlumat veriləcəkdir.

“İsmailiyyə” binası haqqında

Bakı qubernatoru qələbəyinə [komentant] müraciətən məlum etmişdir ki, Bakı Müsəlman Cəmiyyəti-Xeyriyyəsinə

mütəəlliq [məxsus] olan “İsmailiyyə” binası bir neçə yerdən zədələnib uçulmaq halına gəldiyindən, onun yaxınından keçmək çox təhlükəlidir. Buna binaən [buna görə], məzkur [adı çəkilən] cəmiyyətin nəzərini binanın böylə halına cəlb etməklə, tezliklə onun ətrafını hasar edib və camaatın oradan keçməsinə imkan verilməməsinə qubernatordan rica etmişdir.

Bakı-Tiflis telefon xətti

Azərbaycan Dəmiryolu naçalnikı Bakı qubernatoruna məlum etmişdir ki, Ucar-Barquşet mövqifləri [stansiyaları] arasında Bakı-Tiflis telefon xətti naməlum bədənə [cinayətkar] şəxslər tərəfindən qırılmış və buna görə də məzkur [deyilən] şəhərlər arasında telefon müxabirəti [əlaqəsi] kəsilmişdir. Müxabirət kəsilməsinin nə dərəcə zərər olduğunu göstərməklə, naçalnik tezliklə usta göndərilib də həman xəttin yenidən təmir edilməsinə rica etmişdir.

Rus qəbiristanında qarovul

Bakı rus kəlisəsi [kilsəsi] böyük keşişi qubernatora müraciətən rica etmişdir ki, naməlum şəxslər tərəfindən rus qəbiristanından daşlar və taxtalar oğurlandığına görə, oraya iki nəfər qaradovoydan ibarət qarovul təyin edilsin. Qaradovoyların məvacibləri və mənzilini hökumət öz öhdəsinə qəbul edir.

Saxta pul kəşfi

3-cü polis dairəsində sükunət edən Abdullayev nam [adlı] birisi saxta pul qayırmada müttəhim edilib tövqif [həbs] edilmişdir. Məzkurun [adı çəkilən şəxsin] mənzili axtarıldıqda, evində 3 min ma-

nata qədər saxta pul tapılmışdır. Abdullayev həbsxanaya göndərilmişdir.

Tövqif və həbslər

Bakı qalabəyisinin binagüzarlığına [sərəncamına] görə, Bakıda sükunət edib də asayiş və asudəliyi pozmaqda müttəhim edilən Stepanov, İvanov və Zummerov hərəsi bir ay müddətinə həbs edilmişlərdir.

Məhkəməyə cəlb

3-cü polis idarəsinin müavini-rəisi Məhəmmədov kəndi xidmətindən istifadə edib və bir çox qeyri-qabil hərəkətdə bulunduğundan, Azərbaycan İstinaf Məhkəməsi müddəyi-ümumisi [Məhkəmə Palatası prokuroru] tərəfindən təhti-məhkəməyə [məhkəmə altına] cəlb edilmişdir.

“Moloçni”nin qapanması

2-ci polis dairəsində sükunət edən məhəllə əhalisi Bakı qubernatoruna müttəfiq bir ərizə verərək, Krasnokrestovski küçədə olan bir “moloçni”nin qapanmasını rica etmişlərdir. Ərizə sahiblərinin dediyinə görə, həman “Moloçni”da əxlaqsız hərəkət müşahidə olunub, bəzi şübhəli şəxslər oraya gəlirlər. Bəzi vaxtlar ingilis saldatları dəxi məst olduqları halda oraya gəlib əhalini narahat edirlər. Bu ərizəni nəzərə alaraq qubernator qalabəyidən tezliklə “Moloçni”nin qapanmasını rica etmişdir.

Türklərdən qalan əsləhə haqqında

Qubernatorun binagüzarlığı [sərəncamı] ilə türklərdən qalan əsləhələr [silahlar] və qeyri ləvazimatın nərədə olduğu haqqında məlumat istənilmişdir.

Qalabəyi və şəhərin bütün uçastokları tərəfindən edilmiş olan təftiş nəticəsində türklərdən böylə əşyanın qalmaması təhqiq və təyin edilmişdir.

Hesab

Martın 24-də Hacıbəyli Qardaşlarının Müdiriyyəti tərəfindən Qafqaziya Müsəlman Mütəəllimlərinin Mərkəzi Komitəsinin nəfinə [xeyrinə] qoyulmuş müsami-rə [konsert] və teatronun mədaxil və məxarici bu qərar ilə olmuşdur:

Biletlərin satışından hasil olmuş pul: 21501 manat 77 qəpik.

Bufetdən hasil olmuş pul: 11230 manat 50 qəpik.

Kitablardan və güllərdən: 2613 manat 68 qəpik.

Cümlətan: 35345 manat 95 qəpik.

Məxaric sənədlər üzüylə 23303 manat 45 qəpik.

Xalis mənfəət 12042 manat 50 qəpik.

Cəridənin [qəzetinin] vasitəsilə müsəmirənin və teatronun müvəffəqiyyətlə keçməsinə çalışmış xanımlara və zəvata kəndi səmimi təşəkkürümüzü izhar edirik.

Müsəmirənin və teatronun müdiri-məsulu:

Zülfüqar bəy Hacıbəyli

Mərkəzi komitənin sədri:

Həmid Məhəmmədzadə

Dəxildar [kassir]: M. H. Quliyev

Dəmiryolunda

Təqribən iki sənə əqdəmdən [əvvəldən] Əmirhacıyan kəndi və fəhlə camaatı Sabunçu-Suraxanı dəmiryol qatarının qəryə [kənd] mühazisində [qarşısında] bulunan 5-ci budkada dayandırılması xüsu-

sunda dəfəatla [dəfələrlə] təşəbbüsatda bulunmuşsa da nəticəyi-mətlubə [tələb olunan nəticə] əldə edilməmiş, nəhayət bu son günlərdə Əmirhacıyan “Müsəvat” şöbəsi Bakı Komitəsinə müraciətən camaatın şu istidasını [xahişini] sərəncam etdirmək xüsusunda təşəbbüsat edilməsinə rica etmiş, Komitə tərəfindən Əmirhacıyan camaatının xahişini sərəncam zimmində [məqsədi ilə] məqami-aidinə [aidiyyətli quruma] müraciət etmək üzrə Ağə Bünyadzadə, Cavad bəy Məlik-Yeqanov təyin edilmişlər. Mümaileyhlərin [adları çəkilən şəxslərin] lazımevi-təşəbbüsatı nəticəsində vaqon neçə gündür məhəlli-məhudda [məlum yerdə, deyilən yerdə] dayanır.

General Mehmandarov Qubada

Azərbaycan Hərbiyyə naziri general Mehmandarov Dağıstan Cümhuriyyəti sərhədində olan Azərbaycan qoşunlarını nəzərdən keçirmək qəsdini ilə Bakıdan Qubaya əzimat etmişdir [gətirmişdir]. Quba qəzası əhalisi mümaileyh [adı çəkilən] generalı təntənəli surətdə istiqbal edib [qarşılayıb], silahının müvəffəqiyyətini diləmək əlaməti olaraq Qurani-Kərim təqdim etmişlərdir. Quba qəzası qaimməqamı [Əmir xan] Xoyski tərəfindən təşkil edilmiş olan könüllü dəstəsi generala artıq dərəcə hüsn-təsir bağışlamışdır. Qəza əhalisi Denikin ordusunun Dağıstana soxulmasından dilgir [dixor] olaraq, bütün kəndlərdə Hərbiyyə nazirinə məlum etmişlər ki, onlar kəndi vətənləri olan Azərbaycan istiqlalıyyətini müdafiə və mühafizə etmək üçün hər bir fədakarlıqdan çəkinməyib və birinci cərgələrdə çarpışmağa hazırdırlar. Sərhəddə qoşun-

larımız və çətə dəstələrinin əhvalı xeyli xoş və yaşayışı gözəldir.

Bakı konkası

Bu yaxın vaxtlarda şəhərdə konkə hərəkatı başlanacaqdır. Bir cəmiyyət kəndi öhdəsinə qəbul etmiş və bunun üçün 60 rəs [baş] at alınır və Mavərayi-Bəhri-Xəzərdən dəxi bir çox sifariş etmişdir. Hal-hazırda park və yol qayırılmaqdadır. Konkə bileti muzdu 2-3 manat olacaqdır.

Xan sarayı

Zəhmətkeş Ziyalıların İttifaqı təşəbbüsətə sayəsində Bakıdakı Xan sarayları İttifaqın ixtiyarına verilmişdir. İşbu günlərdə bir cəbə [qutu, ianə qutusu] günü təyin ediləcəkdir.

Üçüncü Ali-ibtidai məktəbi müəllimindən [müəllimlərdən] rəssam Kelxis cənablarının fəaliyyəti sayəsində həman məktəbin 3-cü sinfi şagirdanı [şagirdləri] bütün yayı sarayda çalışaraq nizam və qaydaya salmaqla bir müzəxana [muzey] tərtib edəcəklərdir.

Amiral Norrisin etirazı

Bəhri-Xəzərdəki donanma komandanı İngiltərə bəhri ərkani-hərb idarəsinə [donanma qərargahına] müraciətən, ticarət donanmasının başqaları ixtiyarına verilməsinə qarşı ciddi surətdə etirazda bulunmuşdur.

Dağıstan xadimlərinin vürudu [gəlişi]

Denikin ordusu Dağıstana daxil olduğundan irticai qüvvələr baş qaldıraraq hürriyyətpərvər şəxslərin haqqında böyük fənalıqlar yapırlar. Buna görə də bir çox Dağıstan xadimləri oradan çıxmağa məc-

bur olaraq və bir neçəsi bu günlərdə Bakıya gəlmişlərdir. Gələnlər cümləsində Dağıstan Parlaman rəisi-sabiqi məşhur professor Rəşid xan Qaplanov dəxi vardır.

- Dağıstandan gələnlərin dediyinə görə, Petrovsk və Dərbənd şəhərlərində Könüllü ordu tərəfindən ümum demokratik təşkilatı [bütün demokratik təşkilatlar] təqib edilməkdədir. Demokratiya nəfinə [xeyrinə] işləyənlər axtarımaqdadırlar. Bir çox qaba və fəna hərəkata dəxi yol verilir.

FƏHLƏ HƏYATI

Tağıyev fabrikasında komitə adı ilə 5-10 nəfər yığılmışdır ki, əsla vəzifələrini bilməyir və fəhlə xeyrinə çalışmayırlar. Biz onlara deməliyiz ki, bəsdir, gedin öz işinizin dalınca, çünki siz ancaq fabrikada olan fəhlənin əhvalını fənaladırsınız. Ləyaqətli və sadıq fəhlələrə yer veriniz. Füqərayi-kasibənin adını ləkələməyiniz. Üç min fəhlənin arxasında siz özünüz üçün xoş güzəran düzəldirsiniz, həmin bu minlərcə fəhlələr sizə qazanc mənbəyidirlər. Bu minlərcə fəhlələr sizə imkan verirlər ki, müftəxorluğa məşğul olub fabrika komitəsi üzvünün ali və möhtərəm adını daşıyasınız. Fabrika zəhmətkeşlərinin etibarından istifadə edib fəhlələrə nə verdiniz? Siz ki, bir iş görəmməyirsiniz, başqalarını da işləməyə qoymayırsınız. Az bir miqdarda olan idraklı fəhlə də sizin müqabilinizdə işləməkdən acizdir, zira bu “komitə”çilərin firqəsi xeyli qüvvətlidir. Komitə seçkisi

günləri yaddadır. Bir çox vədlər: Burada fabrika fəhlə klubu, kitabxana, mühazirə (leksiya), gecə kursları, aşbazxana, teatr, xülasə behişt olacaqdır. Ancaq bizi seçiniz sonra biz bütün varlığımızla düzəldərik...

Nəticədə isə heç bir şey yox!

Doğrudur, biz fabrika teatrosu binasını öz ixtiyarımıza aldıq. Bu teatro binasında da Tağıyev sinematoqraf göstərənini bu münasibətlə qovdu. Sinematoqraf göstərən hər bir tamaşa üçün fəhlələrdən manat yarım alırdı.

Biz nə aldıq?

Komitə klubda bir rəqs salonu düzəltdi ki, burada aşkara bir surətdə içki satılır, sərxoşlar rəqs edirlər, cürbəcür burada romanlar və faciələr oynanır. Az ittifaq düşür ki, rəqs gecələri ixtilaf, bıçaq çəkmə və atışma olmasın. Müsamirəyə gələnlərdən əlbəttə ki, pul alınır. Komitə müftə yerə zəhmət çəkmir. Bəzən sinematoqraf işləyir, əlbəttə ki, keçənlərdən iki qat artıq para alınır, bilet də verilmir, ancaq pulunu ver gir içəri.

Təftiş Komitəsi klubu və Həmkarlar İttifaqını təftiş etmək üçün 2 ay yarım komitə qarşısında yalvar-yaxardan sonra heç bir şeyə nail olmayıb əl çəkdi, indi də istefa verməyə hazırlaşır. Yoldaşlar ha təkid edirlər ki, təftiş et, təftiş et, amma nə cür təftiş edilsin? Həmkarlar İttifaqının kassasında böyük pullar var, 15 min və ya 25 mindir, bunu da Təftiş Komitəsi bilir. Hələ deyirlər ki, klubun bir neçə min manat borcu vardır. Ola bilər ki, bunu açıqdan deyirlər ki, komissiyani ləkələsinlər.

Bizim yanımıza gələnlər yoldaşımız fabrika fəhlələrinin bu halda olduğunu gö-

rüb, fəhlələrə burada fəhlə klubu vücuda gətirmək fikrini söylədi. Bina, əşya və yaxşı dekorasiya klub üçün hazırdır. Bu cür klub açmağa mümaniət [manəçilik] yoxdur, lakin bu təşəbbüsdən nə çıxdı?

Minlərcə fəhləyə aşkara surətdə rixənd edən 5-10 adamın qazanc mənbəyi oldu. Fabrikada yaxşı həvəskar artist dəstəsi vardır. Bu dəstə bir deyil, bəlkə ikidir – biri müsəlman, digəri rus. Lakin klub bundan ötrü açılmamışdır. Həvəskarlar əvvəlcədən bunu bilib, yenə də komissiyani narahat etdilər. Komissiya həvəskarların xahişini rədd etdi. O vaxt həvəskarlar dəstəsi öz cibindən bir gecə üçün teatro binasına 300 manat kirayə təklif etdi, lakin komissiya “rüşvət” yeyən olmadı. Odur ki, həvəskarlar Çornıqoroda gedib orada olanlar üçün teatro oynayırlar.

Kitabxanada minlərcə qiymətli kitablar toz-torpaq içində bir ziri-zəmində [zirzəmidə] tökülüb qalıb, tədriclə də oğurlanmaqdadır. Doğrudur, ziri-zəmin qıfıllıdır, lakin ora yol tapanlar vardır ki, gözəl əsərlər oğurlanmaqdadır. Bu bərdə komitə sizə bir cavab verə bilməz.

Bir də kitab onların nəyinə gərəkdir? Allah eyləməsin, fəhlənin əlinə kitab düşsün. Yenə də bir üsyan-filan qalxar.

Bunların bərsəndə çox söz demək olardı, lakin bu sözlər “çün girdəkan bər günbəd əst”. Onlara heç bir şey əsər etməz, buna biz inanmışıq. Bunlar pristav tərəfindən tutulanda pristavın ayağı altında qurban kəsdilər. Sizlər səhvən tutulmuşdunuz. Bir də siz kimə lazımsınız? Amma siz qoyun qurban etdiniz. Həmkarlar İttifaqından bir yoldaş gəldi, qoyun kəsdiniz amma həbs edilən yol-

daşınızı başına buraxdınız ki, qoy özgə işinə qarışmasın. Üçüncü qoyunu ondan ötrü qurban etməyəcəyik. Yeri gəlmişkən, fəhlə yoldaşlarınıza deyərsiniz ki, bu qoyunların pulunu haradan almışsınız? Həmkarlar İttifaqının pulundan yəni Əhmədliyərin və ya Çornı-qorodluların adına saxta çeklərlə alınan bez pullarından? Ələlümum [ümumiyyətlə], axır vaxt fəhlələr sizin fəaliyyətinizi xeyli maraqla təqib ediblər.

Vaxt deyilmi fəhlə yoldaşlara müfəssəl hesab verərsiniz? Bir qədər mərhəmətli olun, və illə [yoxsa] sizi məcbur edərlər.

* İşbu may ayının 31-də Nobel qardaşlarının firmasında olan ümum müsəlman əməllərinin mitinqində böylə qətnamə olundu: Keçən tətil münasibətilə iqtisadi tələbatımızın qəbul olmağını hökumət qəzetə vasitəsilə dəröhdə edərək [öhdəsinə alaraq] tezliklə əncam tapmasını [ı] bəyan buyurmuşlardı. Fəqət cavab hökumətimizin işbu vədəsindən bir xəbər gətirmək üçün öz komissiyamıza rücu [müraciət] edərək hökumət dairələrindən bizə bir xəbər gətirməsi tələb edildi.

AZƏRBAYCANDA

Şamaxı-Kürdəmir yolunda

Şamaxı posta və teleqraf müdiri Bakı qubernatoruna məlum etmişdir ki, Şamaxı-Kürdəmir posta yolu xarab olmuş, oradan Ağsuya gedən yol dəxi dağılmışdır. Posta işlərinin təxirə uğramaması üçün tezliklə məzkur [deyilən] yolların

təmir edilməsini müdir qubernatordan rica etmişdir.

Salyan-Biləsuvar teleqraf xətti

Nahiyyə posta və teleqraf müdiri Bakı qubernatoruna məlum etmişdir ki, Salyandan Biləsuvara çəkilmiş olan teleqraf xətti yerli əhali tərəfindən qırılıb və şalbanlar qarət edilməkdədir. Böylə hərəkətin önünü almaqdan ötrü ciddi tədbirlər ittixaz edilməsi [tədbirlər görülməsi] qubernatordan rica olunur.

Tərtərdə

Tərtər dairəsində yaşayan bir çox müsəlman kəndləri əhalisi Türk Ədəmi-Mərkəziyyət “Müsavat” firqəsi Bakı komitəsinə müraciətən, məzkur [deyilən] dairədəki hökumət nümayəndələri və məmurlardan şikayət etmişləridir. Əhalinin dediyinə görə, məmurlar onlara nəhayət dərəcədə zülüm və əziyyət göstərərək, olmazın cəfaları onların haqqında rəva görürlər. Buna binaən [buna görə], əhali tezliklə böylə xainanə hərəkətin önü alınmasını acizanə rica edir.

Abbaszadə Mirzə Abbasın yubileyi

Bu mayın 23-də Türk Müəllimləri İttifaqının hümməti ilə gəncəli Mirzə Abbas Abbaszadənin 25 illik yubileyi tərtib edilmişdi. Söyləndiyinə görə, Gəncənin gözü indiyə qədər böylə şən və mükəmməl bir yubiley görməmişdir. Yubiley sahibinin bizcə olan qiyməti və o günün şənliyi həqiqətən biri-birinə uyğun çıxdı.

Cümə günü saat 12-də Gəncədə bulunan bütün siyasi firqələrin, ittifaqların, cəmiyyətlərin və Qazax Müəllimlər İtti-

faqının nümayəndələri Gəncə Yay Klubunda hazır oldular. Saat 12-də [Əsgər] Poladzadə tərəfindən yubiley açıldı. Birinci dəfə Axundzadə Cavad tərəfindən Mirzə Abbasın tərcümeyi-halı söyləndi. Bu tərcümeyi-halda əzcümlə bu da məlum oldu ki, Mirzə Abbas cənabları 19-17-ci ildə məşhur camaat xadimi Ömər Faiq [Nemanzadə] əfəndinin və Azğur əhalisinin ricası üzərinə oraya gedib, orada əvvəlcə müəllim kursuna müdir olur. Əhali bunun əlifba tədrisindəki bacarığını təqdir edib məktəb açmasını xahiş edir. Bir çox isrardan sonra Abbas əfəndi orada qalıb biri oğlan, biri qız məktəbi olmaq üzrə iki məktəb açır.

1918-də türk ordusunun ricəti [geri çəkilməsi] münasibəti ilə orada qalamayıb, ailəsi ilə bərabər yurdu bulunan Gəncəyə gəlir. Həman tarixdən Maarif Nəzarəti tərəfindən Gəncə qız edadisinə türkcə müəllimi təyin edilir. Bu gün də həman məktəbdə müəllimdir.

“Birinci kitab”dan başqa Mirzə Abbasın “Məşq məcmuəsi”, “Qiraəti-farisi”, “Arvad ağısı” kimi əsərləri də vardır. Mirzə Abbasın əlifba tədrisində aramızda eşi yoxdur. Habelə onun “Birinci kitab”ı türk dünyasının birinci əlifbasıdır. Əlifba aşiqi bulunan bu müəllim 25 ilini yaşadı. Bu yaşamaqla o sənətini və millətini sevdi. Həmd olsun, millət bu gün onu təqdir edir!

İkinci olaraq kürsiyi-xitabətə Əhmədzadə Məhəmmədəli çıxır. Rusca olaraq məzkurun [haqqında danışılan şəxsin] tərcümeyi-halını söyləyir. Rusca tərcümeyi-hal söyləndiyi vaxt əvvəlcə Mirzə Abbası evindən gətirməyə təyin edilən dörd müəllim – Bağırzadə Həsən bəy, Axund-

zadə İdris, Əsgərzadə Mirzə Cəfər ilə Həsənzadə Abdulla əfəndi, avtomobillə Mirzə Abbası evindən yubiley ziyafətinə gətirirlər.

Klubun qapısında alqışlarla qarşılanan Mirzə Abbas kəndinə məxsus yerə qədər yoldaşlarının umuzunda gedir və oturur. Bundan sonra İttifaqın sədri Axundzadə İdris tərəfindən müxtəlif yerlərdən gələn təbrik teleqrafları oxunur:

- 1) Parlaman Heyəti-rəyasəsi tərəfindən sədr doktor Həsən bəy Ağayevin;
- 2) Heyəti-vükəla rəisi [Baş nazir] Yusifbəyli Nəsim bəy əfəndinin;
- 3) Bakı Türk Müəllimləri İttifaqının;
- 4) Şəki Türk Müəllimləri İttifaqının;
- 5) Ərəş Türk Müəllimləri İttifaqının və sairənin teleqrafları oxunub alqışlanır.

Bundan sonra Parlaman üzvü möhtərəm Arşaq İvanoviç Malxazov tərəfindən rusca gözəl bir nitq söylənib, Parlaman tərəfindən Mirzə Abbas və Müəllimlər İttifaqını təbrik edir.

Bundan sonra Hərbiyyə naziri müavini general Əli paşa, Bələdiyyə rəisi qubernator Xudadad bəy Rəfibəyli, Qazax Müəllimlər İttifaqı nümayəndəsi söz söyləyib alqışlanır.

Bütün nitqlərin fasiləsində müzika çalır. “Müsavat” firqəsi nümayəndəsi Mirzə Abbası təbrik edib Şəmsəddin Sami bəyin “Qamusül-ə’lam”ını hədiyyə edir. Burasını da unutmayalım ki, Gəncə vilayəti Müəllimlər İttifaqı hədiyyə olaraq Əhməd Rəfiq bəyin “Böyük tarixi-ümumi”sini bağışladı. “İttihad” firqəsi Qurani-kərim ithaf etdi. Gəncə Ünas [Qadınlar] Cəmiyyəti-Xeyriyyəsi, Zükur [Kişilər] Cəmiyyəti-Xeyriyyəsi, Gəncə Müəllimlər İttifaqı, Tələbələr İttifaqı, Məd-

rəseyi-Ruhaniyyə, tacirlər, cildsaz Tağızadə tərəfindən hədiyyələr təqdim edildi. Gəncə sənətkarları bir qızıl medal təqdim etdi. Bu mərasimdən sonra Abbas əfəndi bütün təbrik edənlərə ümumi bir cavab verdi, şiddətlə alqışlandı.

Bundan sonra bütün müsafirlər 105 kişilik [nəfərlik] süfrəyə keçdilər. Süfrə Avropa qılıqlı, islam ruhlu idi. Axşam saat 4 buçuğ[a] qədər uzanan süfrədə müxtəlif zətlər [şəxslər] tərəfindən nitqlər söyləndi.

Saat 5-də süfrə qapanıb rəsm alındı. 6 buçuqda bütün qonaqlar Mirzə Abbasın əlini sıxıb təbrik etdilər, ayrıldılar. Müəllimlər tərəfindən Mirzə Abbas faytonla evinə götürüldü. Yubileydən çıxan zətlər qayət məmnun olaraq dağıldılar. Türk Müəllimləri İttifaqı bu gün həqiqətən dəyərli bir surətdə çalışdılar.

Biz də möhtərəm Mirzə Abbası bir daha təbrik etməklə bərabər sözüümüzü bitirəlim.

[Əhməd] Cavad

ERMƏNİSTANDA

(“Aref”dən iqtibas)

Ermənilərin Təbriz Konfransı Dövəli-mötəlifəyə [Antanta dövlətlərinə] dübarə müraciət etmişdir. Bu təzə müraciətnamədə bütün erməni vilayətlərinin müstəqil ümumi bir Ermənistan hökuməti təşkil etməkdə olan cümlə ermənilərin arzusu kimi bəyan edilmişdir ki, Sülh Konfransı əvvəl də həmin məsələyə əhəmiyyət verdiyi kimi bu dəfə də ermə-

nələrin əksəriyyətinin arzularını nəzərə alıb tezliklə həmin arzunun qövldən fe-ilə [sözdən əmələ] gətirilməsinə səy edəcəyinə əmin olurlar.

Müraciətnamədə artıq diqqət buna yetirilmişdir ki, Qafqaziya erməniləri hürriyyətlərini ələ gətirib Ermənistan Cümhuriyyəti təşkil etmişlərdir. Bu cümhuriyyət öz xahişi ilə bilatəxir [təxirəsalmadan] müttəfiq böyük Ermənistan hökuməti ilə birləşəcəkdir.

Əlan [hal-hazırda] Müttəfiqlər qüvası [ordusu] tərəfindən işğal edilmiş Kilikiyaya gəldikdə, burası Beynənnəhreyinə və qeyri vilayətlərə sürgün edilmiş ermənilərin qalanları toplanıb iskan ediləcək bir məhəl [yer] ola bilər. Onların cümləsindən başqa o da əlavə edilmişdir ki, Türkiyə Ermənistanının bədbəxt vilayətləri indiyədək hələ azad edilməyib, əcnəbilər daireyi-nüfuzunda qalaraq müşkül bir hal üzrə yaşamaqdadırlar. Minlərcə əsir erməni qadınları və çocuqları türklərin hərəmlərində qalmışlar. “İttihad və Tərəqqi” xadimləri fəaliyyətlərində davam edib xristianlar əleyhinə (?) məhəlli [yerli] türklərin və kürdlərin arasında ədavət saçmaqdadırlar və yeni qırğınları hazırlayırlar. Buna sübut olmaq üzrə bu yaxınlarda Hələbdə ermənilərə üz verən hadisəni göstərirlər. Müraciətnamə Sülh Konfransı tərəfindən erməni məsələsinin tezliklə həll edilməsinin tövsiyəsi ilə xitam bulur.

Nyu-York qəzetəsi “Eveninq post” Şərq məsələsi xüsusunda yazdığı baş məqaləsinin cümləsində bunu da deyir ki, bir azad Fələstin və bir azad Ermənistan məsələsi Vilsonun ürəyinə çox yaxındır. Şayani-etibar məlumatla nəzərən, Vilson

guya demişdir ki, Fələstin və Ermənistan azadlıq verilməksizin, əqdi-sülhü [sülh müqaviləsini] imzalamaq müşarunleyhin [adı çəkilən şəxsin] meyiti üstündən adlayandan sonra mümkün olar. Fəqət ermənilərin indiki müşkül halətlərini daha da ağırlaşdırmamaq üçün hələlikdə sükuta məcbur olub, Ermənistanın azadlıq məsələsini açıqca etiraf etməməyir.

“Çikaqo tribune” qəzetəsinin rəvayətincə, amerikalılardan mürəkkəb [ibarət] xüsusi bir cəmiyyət Ermənistan və Kilikiyanı təhti-himayəsinə [himayəsi altına] alacaqdır.

İDARƏYƏ MƏKTUB

Bir izah

Müdir əfəndi! Mötəbər qəzetəniz “Azərbaycan” vasitəsilə şu bir qaç sətiriklik açıq məktubumun nəşr edilməsinə rica edirəm.

Çoxdan bəri möhtərəm oxucularla bərabər qəzetə idarələri dəxi bilirlər ki, əfkari-siyasiyyəmə [siyasi fikirlərimə] aid məqalələri “Azərbaycan” ilə “İstiqlal” qəzetələrində nəşr etməkdəyəm. Halbuki sosialist firqəsinin naşiri-əfkəri [fikirlərini yayan orqanı] olan “Al bayraq” qəzetəsində “Ə. Həmdi” imzası ilə “Silah başına” sərəlvhəsi altında bir məqalə vardır (“Al bayraq”, nömrə 15, 28 mayıs). Məqalənin havi olduğu [ehtiva etdiyi] mülahizələrə qarşı müariz deyiləm [etiraz etmirəm]. Fəqət imzamı istemal edərək [işlədərək] qəzetə idarəsinə və mühərriyyəyə aid etikaya qarşı bu növ bir təamül [əməl, iş] şəklinin göstərilməsinə qarşı

təəssüf edirəm. Binaənileyh [buna əsasən], “Silah başına” sərəlvhəsi ilə yazılan məqalənin mövzu etibarını ilə doğru və fəqət imza cəhəti ilə yanlış olduğunu və mənim tərəfindən “Al bayraq” qəzetəsinə əsla böylə bir məqalə yazılmadığını surəti-qətiyyədə bəyan edirəm, əfəndim.

Ə. Həmdi [Qaraağzadə]

- 2 -

Rica edirik bizim bu bir neçə kəlmə sözüümüzü qəzetəinizdə yazasınız.

Ramana kəndində

Neçə aylardan bəri Balaxanı-Sabunçu polis müdiri vəzifəsini ifa edən Lütfəli bəy Əmircanov cənablarının bu günlərdə öz vəzifəsindən istefa verdiyi xəbəri bizə məlum oldu. Böylə mühüm zamanda Əmircanov kimi millət xadimi, xüsusən fəqərəyi-kasibə tərəfdarı olan bir zətin öz mövqeyini tərk edəcəyinə biz Ramana camaatı izharı-təəssüf edirik və üzümüzü Əmircanov cənablarına tutub deyirik ki, əmin olunuz, əfəndim, sizin camaat yolunda etdiyiniz xidmətlər və pədəranə [ata kimi] nəsihətlərinizi biz Ramana camaatı heç bir vaxt yaddan çıxarmayacağız.

Ramana camaatı namından:
Abutalıb Rəsulzadə

Satılır

Stilnoy stolovı, bakkara, yazı stolu, divan və iki kreslo. Dəllallardan gəlməmələri xahiş olunur. Adres: Vorontsovski, nömrə 26, yuxarı mərtəbə.

10206

Doktor

Musa bəy Rəfiyev

Daxili əmrəyə [xəstəliklərə] düçar olan naxoşları qəbul etməyə başlamışdır. Səhər saat 9-11-ə kimi. Axşam saat 5-7-yə kimi. Ünvan: Armyanski, nömrə 15. Telefon 16-80.
b-37

Arvad diş həkimləri

Z. A. Şexter və xanım

Dişlər ağrısız çıxarılır. Qızıl qapaq, qazma və hər növ qayıрма dişlər. Dişin yaxşı qayıdırılması təmin olunur. Kənardan gələnler üçün tezliklə görülür. Qiymətlət münasibdir. Qəbul olunur səhər saat 9-dan 2-yədək, axşam saat 4-dən 7-yədək. Voronsovski küçə 17 nömrəli evdə, paradni qapıdan.
8753

Doktor **M. M. Kərimov** göz naxoşlarını və diş həkimi **A. Əmirov** naxoşları qəbul edirlər saat 4-dən 7-yədək. Ünvan: Suraxanski və Spasski küçələrin [küncündə] 102 nömrəli evdə. Telefon nömrə 40-91.
8754

Xüsusi müsəlman təvəllüdxanası

Gövhər xanım Qazızadə

Vəzi-həml edənlər hər bir vaxt, gələn xəstələr isə hər gün səhər saat 10-dan 2-yə kimi qəbul edirlər. Təvəllüdxanada əməliyyatı-cərrahiyyə (operasiya) icra edilib, doktor Tsentner konsultasiya yapır. Feldşeritsa-mama Vasserman çiçək döyür, yara bağlayır və iynə vurur.

Adres: Armyanski küçə nömrə 13. Telefon nömrə 58-39.
T-321

Doktor M. B. Şaxnazarov

Dəri və əmrəzi-cərrahiyyə [cərrahi xəstəliklər] naxoşluqlarını qəbul etməyə başlamışdır. “606” və “914” müalicəsi. Qəbul edir: səhər saat 9-dan 12-yədək; axşam saat 4-

dən 7-yədək. Ünvan: Armyanski küçə nömrə 3. Qubernskinin küncündə. Telefon nömrə 45-28.
8748

Berlin Darülfünunu doktoru

S. İ. Kopelioviç

Daxiliyyə və əsəbiyyə naxoşluqlarını qəbul edir səhər saat 10-dan 1-ədək, axşam saat 5-dən 7-yədək. Adres: Vorontsovski küçə nömrə 17, 2-ci mərtəbə. Telefon nömrə 50-28. Və 93.
8765

Elan

Sabiqdə Tiflis şəhərinin canişin sarayında hər növ çərkəz libası tikməklə məşhur olan Balabəy hal-hazırda Bakı şəhərində Nikolayevski küçədə Seyidəhməd Əzimzadənin dükənində aşağıda adları zikr olunan formaları qəbul edir: “çerkasski kazaçi”, “çerkaski imereteniski, çerkaski asetiniski”, “Qarabağ çərkəzi” və hər bir formanın şubasını [kürkünü] və Malorossiyski şubalar.

Tikdiyim işlərdən müştərilərin məmnun qalmalarına əminəm.

Kamali-ehtramla: Balabəy 10204

Batumdan xarici məmləkətlərə yun yollamağı və xarici məmləkətlərdə komiya təriqi [yolu] ilə satmağı İ. V. Denisovun bankir kontorası qəbul edir. (Velikoknyajeski, nömrə 1).
8799

Elan

Ticarət, Sənaye və Ərzaq Nəzarəti bununla elan edir ki, 1919-cu ildə iyun ayının 3-də səhər saat 10-da Ticarət, Sənaye və Ərzaq Nəzarətində (Olqinski caddə, sabiq “Natsional” mehmanxanası, 11 nömrəli otaq) 187 yarımtar, 186 ruminok və 300-ə qədər girməkəlik qablarda ənvai əmtəə xülasələrinin

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Qismi-rəsmi

səh. 27. “yövmüşşək”: “şəkk günü”; qəməri təqvimdə şaban ayının 29-undan sonrakı günə yövmüşşək deyilir; çünki bu günün şaban ayının son günümü, yoxsa ramazan ayının ilk günümü olduğu barədə şübhə yarana bilər.

səh. 28. “cameül-kəlam”: “kəlamlar toplusu” mənasına gələn bu ifadə “Quran”ın adlarından biridir.

Şimalımızın halı

səh. 29. “müxtəlif kiçik millətlərdən təşəkkül etməsində”: qəzetdə “təşəkkül” yerinə “təşkil” getmişdir.

Teleqraf xəbərləri

səh. 30. “barkas”: kiçik ölçülü gəmi. “Libava”: Latviyanın cənub-qərbində, indiki Liepaya şəhəri.

Sülh ətrafında

səh. 31. “Avanti!” [Avanti!]: (İrəli!) 1896-cı ildən etibarən İtaliyada (Roma və Milanda) nəşr edilən qəzet; İtaliya sosialistlərinin orqanı.

“iyirmi beş xüsusi dəstələr”: başqa mənbədə: “hər biri iyirmi nəfərlik xüsusi dəstələr”.

“Peti Parizyen” [Le Petit Parisien]: Parisdə 1876-1944-cü illərdə nəşr edilən gündəlik fransız qəzeti.

Vilsonun nitqi

səh. 32. “müəyyən, lakin”: bu sözlər qəzetdə təhrif edilmişdir.

səh. 33. “təbii müdafiəndən”: qəzetdə belə getmişdir: “təbii mənafeyndən”.

səh. 34. “Yevropadan ötrü təzə bir şey olmayan”: qəzetdə “ötrü” yerinə “ayrı” getmişdir.

və işlənmiş balıq qablarının müzayidəsi [hərəcə] olacaqdır.

Satılacaq qablar Ərzaq Nəzarətinin anbarındadır (“Vulkan” anbarı 30-cu pristan [körpü] ilə rubəru [üzbəüz]). Qablara bayram günlərindən başqa, hər gün saat 9-dan 12-ə qədər baxmaq olar. Qablara baxmaq istəyən əşxas [şəxslər] əvvəlcə anbar müdirinə (Merkuryevski küçədə Dadaşovun evində) müraciət etməlidirlər.

Satış və ya müzayidə şifahi və ya yazılıb verilən ərizələr təriqi [yolu] ilə icra ediləcəkdir. Verilən ərizələrlə bərabər, ərizə verənlərin hüviyyətini [şəxsiyyətini] bildirəcək sənədlərlə, təklif etdiyi məbləğin rəhn [girov] təriqi ilə on (10) faizi nağd olaraq pişnihad [təqdim] edilməlidir. Şifahən müzayidəyə girmək istəyənlər isə yarımtarların cümləsinə min beş yüz (1500) manat, ruminoklara iki min (2000) manat və xülasələrin cümləsinə isə üç min (3000) manat verməlidirlər. Qalan məbləğlər pişnihad və ya təqdim edilən rəhndən əlavə, müzayidənin təsdiqindən sonra üç günün ərzində verilməlidir.

Əks surətdə rəhn təriqi ilə verilən məbləğlər xəzinənin mənfəətinə daxil olur.

Müzayidələri Ticarət, Sənaye və Ərzaq naziri təsdiq edir.

Lazımı məlumat və bəyanatı bayram günündən başqa hər gün səhər saat 10-dan 2-yə qədər Nəzarətdə (12-ci otaq) almaq müm-kündür.

*İmza etdi: Nazir naminə müavini:
Y[usifəli] Əliyev
T-142*

Müvəqqəti müdir:

Hacıbəyli Üzeyir

Əfqanıstanda

səh. 34. “Kuşka: Türkmənistanın cənubunda, indiki Sərhədabad şəhəri.”

səh. 35. “əfqan qəbilələri bu işlərdə iştirak etməmişlərdir”: qəzetdə “etməmişlərdir” yerinə “etmişlərdir” getmişdir.

İran işləri

səh. 35. “Bəxtiyar xanları”: söhbət, İranda Çahar-Mahal və Bəxtiyari, Xuzistan, Luristan, İsfahan ostanlarında yaşayan etnik qrup olan Bəxtiyarilərdən gedir.

“Bəxtiyarlar tərəfindən”: belə başa düşülməlidir: “İsfahan əyalətinin Bəxtiyariləri tərəfindən”.

Milliləşdirmək məsələsi

səh. 36. “Uşaq gözlüyü”: Abdulla Şaiqin ilk dəfə 1915-ci ildə çap edilən dərsliyi.

“məftuh”: ərəb qrafikasında, hərfin üstündə qısa “ə” səsini ifadə etmək üçün qoyulmuş fəthə işarəsi daşıyan; “məftuh hərf”: özündən sonra “ə” saiti gələn samit.

“Birinci kitab”: Mirzə Abbas Abbaszadənin müəllifi olduğu “Mübtədələr üçün Birinci kitab: Əlifba” adlı dərslik nəzərdə tutulur.

“yaxın bir səsə oxunması”: qəzetdə “oxunması” yerinə “oxunmuş” getmişdir.

səh. 37. “Halbuki Osmanlı türkləri ‘fahm’i ‘fahm’i isə oxuduqlarından, bu xəyata düşməzlər.”: Güman ki, bu cümlə belə olmalıdır: “Halbuki Osmanlı türkləri ‘fahm’i ‘fahm’, ‘fahmi’i isə ‘fahm’ oxuduqlarından, bu xəyata düşməzlər.”

Bayram ətrafında

səh. 41. “Heyəti-vükəla rəisi Xatısov”: qəzetdə belə getmişdir: “Rəisi-vükəla rəisi Xatısov”.

Bakı xəbərləri

səh. 42. “Krasnokrestovski”: Bakıda, indiki Şeyx Şamil küçəsi.

“Moloçni”: süd və süd məhsullarının satıldığı, dükən və kafe kimi xidmət göstərən müəssisə.

Fəhlə həyatı

səh. 45. “çün girdəkan bər günbəd əst”: “günbəzin üstündə qozu saxlamaq kimidir”; bir işin mümkünsüzlüyünü, çətinliyini ifadə etmək üçün işlədilən farsca məsəl.

Azərbaycanda

səh. 47. “Azğur”: Gürcüstanın cənubunda Axıska türklərinin yaşadığı kəndlərdən olmuşdur.

“yubiley ziyafətinə gətirirlər”: qəzetdə “gətirirlər” yerinə “gətirilir” getmişdir.

“Hərbiyyə naziri müavini general Əli paşa”: general Əliağa Şıxlinski nəzərdə tutulur.

“Qamusül-ə’lam”: Türk yazıçısı və alimi Şəmsəddin Saminin hazırladığı bioqrafiya, tarix və coğrafiya ensiklopediyası.

“Böyük tarixi-ümumi”: Türk tarixçisi Əhməd Rəfiq Altınayın əsəri.

Ermənistanda

səh. 49. “Çikaqo tribune” [Chicago Tribune]: əsası 1847-ci ildə qoyulmuş amerikalı qəzeti.

Satılır

səh. 49. “bakkara”: billur qab növü.

Çərşənbə axşamı, 3 iyun 1919-cu il, nömrə 194

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Səşənbə, 4 ramazanül-mübarək sənə 1337. 3 həziran 1919 sənə.

Türk və İslamlaşma müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalənin mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 1 manat 50 qəpik.

Abunə şəraiti: Bakı üçün 1 aylığı 30 rublə, 2 aylığı 35 rublə, 3 aylığı 50 rublə. Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 25 rublə, 2 aylığı 45 rublə, 3 aylığı 60 rublə. Elan fiatı: birinci səhifədə sətri 4 rublə, axırını səhifədə sətri 3 rublə, itən şeylər və yer axtaranlar üçün 2 rublə.

FATƏBİRÜ YA ULİL-ƏBSAR LƏALLƏKÜM TUFLİHUNƏ

“Azərbaycan” qəzetəsinin 189-cu nömrəsində oxudum ki, müsəlman dükənçiləri “Müsavət” firqəsinə izhar etmişlər ki, həftədə bir gün də olsa onlara əsgərlik məşqi verilsin. “Müsavət” firqəsi isə onların xahişlərini Bakıdakı qoşun komandanına yetirmiş və komandan dəxi tacirlərin bu günə [bu cür] hümmətlərini şayani-təhsin [alqışa layiq] bilib bu barədə o[n]lara müsaidət göstərmişdir [icazə vermişdir].

Həqiqətən, tacirlərimizin bu günə hümmət və qeyrətləri məni fəvqələdə məsrur [şad] və gələcəkdə islam əhlinin nicat tapmalarına artıq ümidvar edir. Bununla belə, yenə də öz tərəfimdən lazım bilərəm müsəlman tacirlərinə izhar qılam ki, qardaşlar, sizin əsgər nizamı təlim almağa bu dərəcədə rəğbətiniz və hüsn-niyyətiniz şübhəsiz fəraizi-diniyyə-dəndir [dinin fəzrlərindən, əmrlərindən]. Siz bu növ hazırlaşmaqla həm mal və canınızı və həm irz və namusunuzu və həm də dininizi mühafizə edəcəksiniz və mahəza [bununla birgə], Allahtaala yanında sizlərdən ötrü təqrirə [sözlə deməyə] və bəyana gəlməyən əcri-cəzil mühəy-

yadır [bol mükafat hazırdır]. “Və zəlikə hüvəl-fevzül-əzəm.”

Amma növbənöv hiylə və bəhanələrlə özlərini və övladlarını əsgərlikdən qaçıranlar və naz və nemətdə pərvəriş tapan [bəslənən] tacirlər guya ki, böylə müqəddəs və mühüm olan vacibati-diniyyədən [dinin vacib gördüyü işlərdən] özlərini müaf [bağışlanmış] hesab edir və guya ki, ayeyikərimə: “Xətəmə Allahu əla-qülubihim və əla-səm’ihim və əla-əbsarihim qışavətun vələhüm əzabun əzəm.” (Allahtaala onların qəlblərinə möhür vurubdur – anlamayırlar və qulaqlarına möhür vurubdur – haqq sözü eşitməyirlər və gözlərinin üstə böyük pərdə vardır – gördükləri şeylərdən ibrətbərdar [ibrət alan] olmayırlar. Axirətdə isə o[n]lar üçün böyük əzabdır.) bunların haqqında nazil olmuşdur. Zira bu tövr tacirlərin nə vicdanları var və nə eşidən qulaqları, görün gözləri var. İştə bunlara deməliyiz, qardaşlar, gözünüzü açıb aləmə baxın, qulaq verib eşidin, qəzetə alıb oxuyun və sonra zaiqəyə tapşırın [nəfsinizdən, öz-özünüzdən soruşun] ki, aya, hökumətin əsgəri olmadıqda, cəm etdiyiniz mallarınız əllərinizdə qalacaqmı? Ehtiram və abru [abır-həya] ilə yaşamağa imkanınız ola-